Нау. б-ка Респ. Ингушетии

17 октябре Москве хьаелл Советски Союза Коммунистически парте XXII съезд

КОММУНИЗМ КОТЪЯККХА!

1917

1961

ЛЕНИНА ВАЙНА НИКЪ ХЬАХЬЕКХАБ!

Б. Антонова плакат. ТАСС фотохроника.



МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

АРАДУВЛ 1923-ча шера денз

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган

Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 83 (2604) | КIиранди, 15 октябрь, 1961 шу | Мах 2 кеп.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленумах бола
ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1961 шера 14 октябре Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленум хилар.

Пленуме ер дешаш дийцар:

1. Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съезда еча КПСС Централни Комитета отчетах.
2. КПСС Программа проект ювцара итогех.
3. КПСС Устава проект ювцара итогех.

КПСС ЦК Пленума ладийгIар дийцача дешай хьакъехьа новкъосташа Н. С. Хрущевеи Ф. Р. Козловеи яьча докладашка.

Лохехьа кепа теха, доаггIаш дола соцамаш тIаийцар Пленумо.

Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съезда йолча КПСС Центральни Комитета отчетах

КПСС Центральни Комитета Пленума 1961 шера 14 октябрера соцам

(Цхьа барт а болаш тIаийцаб)

Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съезда йола, Пленуме хьажа оттаяь, КПСС Центральни Комитета отчет чIоагIйойла.

КПСС Программа проект ювцара итогех

КПСС Центральни Комитета Пленума 1961 шера 14 октябрера соцам

(Цхьа барт а болаш тIаийцаб)

Советски Союза Коммунистически парте Программа проект ерригача партеи дерригхалкъои ювцара итогех нов. Н. С. Хрущева яьча докладага ла а дийгIа КПСС ЦК Пленумо чIоаггIа раьза хиларца белгалдоакх, 9 миллион совгIа парте членаши кандидаташи а болш, 82 миллион совгIа болча къахьегамхош дакъа а лоацаш йийца Программа проект ерригача юххьанцарча партийни организацей собранешка, районий, округай, городий, областий, краяй конференцешка, союзни республикай компартей съездашка, предприятей, колхозий, учрежденей, къахьегамхой, тIема доакъой, профсоюзнии комсомольскии организацей дуккхача собранешка массава тIехьа а волаш могаяь хилар. Цунга хьежжа КПСС кердача Программа проект йизза а чIоаггIа а хьаллаьцай ерригача парте, дерригача советски халкъо.

Программа проект ювцаро цIаккха ца хиннача тайпара парте а халкъа а творчески хьинар айдаьд, айхха а хадаргйоацаш а цар барт-цхьоагIо хилар, СССР-е коммунизм хьалъяра Программа кхоачашъе низ кхоачаргболаш хилар хьахьекхар. Из Программа проект ювцача хана коммунисташеи парте боацарашеи цунах тийнна дуккха предложенеш коммунизм хьалъяра толамаш совдахара дог раьза долаш йоакхоеш тийннай.

Программа проект ювцара итогашка а хьежа ЦК Пленумо соцам бу:

1. Советски Союза Коммунистически парте Программа проект юкъедихьа тIатохараши хувцамаши а тIехьа чIоагIъе.
2. КПСС Программа проект парте XXII съездага ювцийта тIахьо.

КПСС Устава проект ювцара итогех

КПСС Центральни Комитета Пленума 1961 шера 14 октябрера соцам

(Цхьа барт а болаш тIаийцаб)

КПСС Устава проект ювцара итогех новкъоста Ф. Р. Козлова яьча докладага ла а дийгIа КПСС ЦК Пленумо соцам бу:

1. КПСС Устава проект, цунна юкъедихьа хувцамаши тIатохараши а тIехьа чIоагIъе.
2. КПСС Устава проект парте XXII съезде ювцийта тIахьо.

КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЕРИЙ СЪЕЗД

Боарам боаццаш дегаш гIоздаьнна болча советски наьха уйлаш Кремлегахьа тIайийрза я укх деношка. 17 октябре вай мехка столице Москве кердача Кремлевски театре хьаелларгья Советски Союза Коммунистически парте XXII съезд.

Вай заман сийлахь-доккха документ, КПСС керда Программа, шерра ювцарг а я, тIа а эцаргья съезда делегаташа. Доккха интернациональни декхар да Коммунистически партеи советски халкъои тIаэцар: лоаццача исторически хана, ткъаь шера, хьалъе еза коммунизма материально-технически база. Советски Союзе коммунизм хьалъяр — из дерригача дунен тIарча историе чухь цIаккха ца хинна адамий йоккха котало я.

КПСС Программа положенеш духхьал вай партена, советски халкъана язъяь я. Цхьабакъда, вай мехка коммунизм хьалъяра наькъаш белгалдаьча КПСС Программа, кхоанен сийрда никъ гойт дерригача прогрессивни адамашта. Духхьал социализмаи, хIаьта цун лакхехьарча стаде — коммунизмаи мара мукъадоахаргдац адамаш эксплуатацех, тIемах, духхьал царна мара могаргдац лаьттан тIа Машар, Къахьегам, Кортамукъале, Нийсхо, Ираз лоаттаде.

Советски халкъ доккхал деш да хьамсарча парте шийна хьалхашка оттадаьча сийлен декхарах. Советски наха массане а дика кхетадаьд КПСС Программа проекта тIа белгалдаьха «коммунизм хьалъяр — из халкъа хьаькъала, хьинара, кулгий гIулакх да» яха дешаш. Коммунизм вай сийрда кхоане я, йоах цар, цхьабакъда, из хьалъю хIанззехьа вай кулгашца. Цудухьа хIара предприяте, хIара боахама декхар да паччахьалкхен заданеш, тIаийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдар, хIара денна промышленносте, юрта боахаме даьхача толамаша гаргайоалаю вай сийрда кхоане.

Из гIулакх дика кхета а даь, Программа проект арайоаллашехьа, Советски наха шерра социалистически яхь йоаржайир КПСС XXII съезда сийна. Лоаццача хана тамашийна толамаш даьхад массайолча моттигашка. ХIара денна хоз вай мехка тайп-тайпарча моттигашкара дог гIоздоаха хоамаш — хьамсарча парте XXII-ча съезда къахьегама толамаш — из да цар керттера маIан. Иштта шерра яьржача яхьо къаьгга хьагойт парте белгалдаьха гIулакхаш советски халкъа даггара долга а, хIаьта уж толамца кхоачашхургдолга а.

Дерригача советски халкъо санна, КПСС Программа проект дег чура къоабал яь, парте XXII-ча съезда сийна социалистически яхье а баьнна доккхий толамаш даьхад Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша а.

Укх деношка республика мехкдаьтта доаккхачеи газовии промышленноста коллективо КПСС XXII съезда сийна йоккха котало яьккхай. Цо кхоачашъяьй 20 ди хьалха мехкдаьттеи гази даккхара 10 бетта производственни программа. ДIабахача ийс бетта даьккха мехкдаьтта 16,4, хIаьта газ 37,4 процент дукхагIа да соахкарчул. Иштта толам баккха карагIдаьннад мехкдаьттахошта цахаддаш кердадар балха юкъе а кхувлаш Программа проекта айдаьча хьинарца къахьегар бахьан долаш.

Вай республике ильичевций болам эггара хьалха хьал а лаьца XXII съезд хьаелла юхедисача деношка къахьегама ударни вахте эттар центральни ремонтно-механически завод. Тахан оаха шоллагIча оагIо тIа кепа тох цу завода болхлоша даьха толамаш дувцаш йола статья. ЧIоагIа къахьийгад вай маякаша а. Республике дукха ба шера тIаийца декхараш а хIанзале кхоачашдаь къахьегамхой. Грозненски районерча «Горячеисточненский» яхача совхоза свинарка Закирова Совдата шера тIаийца декхараш ханал хьалха кхоачашдаьд. Из Совдата парте съезда шийгара кийчдаь совгIат да. Республике цIи хезаьва Ачхой-Мартана района «Самашкинский» совхоза комбайнер Абдул-Iази Дадаев. ККХ-3 яхача комбайнаца хIара дийнахьа 14 гектар хьажкIаш чуэца карагIдаьнна цунна. Ший къахьегама толам хьамсарча парте XXII съезда хетабаьб гIорваьннача комбайнера.

Республика къахьегамхоша даьха цу тайпара толамаш кхы а дукха дувца йиш я.

Иштта яьржача социалистически яхье советски наха, укх деношка дегаш гIоздаьнна къа а хьегаш, Программа проекта тIа белгалдаьха гIулакхаш хIанззехьа кхоачашде дIадоладаро цIаькха а къаьгга хьагойт хьамсарча партенеи советски халкъаи юкъера бувзам, барт-цхьоагIо.

Парти советски халкъа коллективни баьчча ва. Дерригача советски халкъо санна, КПСС Программа проект дег чура къоабал а еш, Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша даькъала ю парте XXII съезд. Цар дош лу коммунизм хьалъерий съездо тIаийца Программа толамца кхоачашъяра хьинаре дакъа лаца.

ЙОККХА КОТАЛО

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-а ТIЕХККХОАЧАШЪЯЬЙ ПАЧЧАХЬАЛКХЕННА ЯЛАТ ДIАДАЛАРА ПЛАН

Нохч-ГIалгIай юрта боахама къахьегамхой къахьегама а политически а хьинар айдаларца накъа болх Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съезда.

КПСС ЦК январски Пленума решенеши Никита Сергеевич Хрущева хьехамаши кхоачаш а деш колхозаши совхозаши дIадувча лаьттай структурага юхахьежар, ялатийна лаьрхIа хьажкIаш дIаювлга дикка шердир, лаьттанцарча балха культура лакхйир.

10 октябре паччахьалкхенга ялат дохкара план 104 процент кхоачашъяьй. Даьхен амбарашка чутессад 7,4 миллион пунт ялат, е 1960-ча шера цу ханарчул 1,8 миллион пунт дукхагIа. Фуалъяьха хьажкIаш дIахо а паччахьалкхенга йохкаш латт. Планал совгIа паччахьалкхенга дохкаргда цхьа миллион пунтал кIезигагIа доацаш ялат.

Республика колхозашеи совхозашеи Iалашдаьд бIаьсти дIадувча ялаташта эша фу, колхозникашта трудоденоех дIадала дезача ялатий а доакъарий а фондаш Iалашъяьй.

Республике хьалкхийнаб хьажкIаш дика хьувкъаю мастераш. Урус-Мартана районерча «Красноармейский» яхача совхоза коммунистически къахьегама бригада хьалхле лелаеча, КПСС XXII съезда делегата Кагерманов Оалхазара 285 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 72 центнер хьажкIаш яьхай; «Горец» яхача совхозерча Бараев Салаудина хьалхле лелаеча механизированни звенос 50 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 65 центнер яьккхай; «Лермонтовский» совхозерча вежарий ЧагаевгIар механизированни звенос хьажкIаш чуийцача 90 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 62 центнер яьккхай; Зармаев Абдул-СаIида механизированни звенос 95 гектара хIаране тIара 76 центнер яьккхай; Шаьла района «Джалка» яхача совхозерча Джамалаева Тати звенос хIара гектара тIара 69 центнер яьккхай.

ХьажкIаш къаьстта дика хьувкъаяьй Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхоза Кусиева Зайдата хьалхле лелаеча звенос. Цо хьажкIаш чуийцача кхай тIара хIара гектара тIара 117 центнер хьажкIий яьккхай.

ХьажкIаш дукхагIа дIаеро, цар хьувкъам лакхбаро торо хилийтар хьайбашкара дукхагIа продукташ, а яьха дулх кийчдара план 104 проценти тха кийчдара план 101 проценти кхоачашъе. Цунца укх шера 1 октябре соахкарча цу ханаца кийсл ча колхозашкеи совхозашкеи тIакхийтар юкъара божа 7 процент, детта доахан 10 процент, хьакхарч 20 процент, жа 9 процент.

Юрта къахьегамхой хIанз хьажкIаши свеклаи чуийца боалаш брахк дIадув гурахьа дув ялат, оахаш латт зяьб.

ДОШ КХОАЧАШДУ

Ши ди мара дисадац КПСС XXII съезд хьаелла. Цудухьа низи хьинари кхо ца деш махулла дикагIа совгIат кийчде гIерташ хьаенай тха завода № 4 йолча цеха шоллагIча участка коллектив.

Съезда сийна доккхий социалистически декхараш тIаийцадар оаха. Уж декхараш кхоачашде вIаштIехьдаьннад тха коллектива.

Иштта цхьоалагIа октябрь кхачалехьа итт бетта йола план кхоачашъяьй, 10 тонн доагами 200 тонн пари кхобаьб, дукха пайда боалаш 10 рационализаторски предложени балха юкъейоалаяьй. ХIанз тха коллектив планал совгIа мехкдаьтта продукташ арахецаш а коммунистически къахьегама установка яха цIи яккхара къовсам лоаттабеш а я. Из да оаха съезда сийна кийчдаь совгIат.

А. ЗАИКИН,
ГНЗ № 4 йолча цеха коммунистически къахьегама ударник, оператор-технолог.

Хьамсарча парте XXII съезда сийна

Нефтемаслозавода коллективо парте съезда сийна яхь а лаьца баьча балха итогаша дог гIоздоах. Коллектива йоккха котало я парафин хьае дика аьттув балар. ХIанзалца ца хинна керда парафин хьаяра технологи кийчъеш дукха къахьийгар нн. Митрофановеи, Артемоваси, Багдановеи кулгал а деш, болх баьча Грозненски мехкдаьтта Iилма-тохкама института Iилмахоша.

Парафинови цех болх бе йолайолийтача хана шоай деррига хьинари денали тIадахийтар инженераша, техникаша, болхлоша-технологаша. Заводо тIехкхоачашдаьд партийни съезда сийна ше тIаийца хинна декхараш.

Съезд хьаелла ди тIакхачалехьа валови продукци яккхара план 5 процент тIехкхоачашъе аьнна дош деннадар оаха. Из дош, план 6,4 процент тIехкхоачаш а еш, кхоачашдир, продукцега дIабода мах лохбарца тIаийцача декхарел шозза дукхагIа кходаьд ахча, 2-зза гаргга лакхъяьй къахьегама овсарле, 313 рационализаторски предложени балха юкъе а йихьа, 180 эзар сом ахча кходаьд. Яхь лелаерашта юкъе хьалха латт нов. Н. И. Шалапов начальник волча 16-ча установка коллектив.

В. ЗАХАРЧЕНКО,
Грозненски нефтемаслозавода парторганизаце секретарь.

☆ ☆

КПСС XXII съезда сийна тIаийца декхараш дика кхоачашдарах къахьегама Сийлен книжка тIа дIа а язъеш, совнархозои облсовпрофои Сийлен грамоташ еннай дикагIа йолча технологически установкай коллективашта: кхаь шера план кхоачашъяьча парте XXII съезда делегат М. В. Руденко керте латтача № 21-1 йолча установкана, нов. Шейко начальник волча № 25-1 йола установкана, Румянцеви Чиркови начальникаш болча установкашта.

Коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхара къовсам лоаттабе декхар тIаийцад завода коллективо. Къахьегама овсарле лакхъеи геттара дика порядок лелаеи, аьнна, № 21-1 йолча установка къахьегамхоша дIадоладаь гIулакх хьаллаьцад ерригача установкашеи участкашеи. Цох доккха беркат доал. Болх беча моттигашка цIенеи лостам болаши хул, дикка дукхагIа хиннаб школашка, техникумашка, институташка дешаш бола болхлой.

Болх тоабара, балха овсарле лакхъяра йоакхо еш ба тха рационализатораш. Алхха ийс бетта балха юкъейоалаяьй шера 212 эзар сом пайда луш йола 526 рационализаторски предложени. Къаьстта дукха пайдане предложенеш еннай рационализатораша Коробченкос, Шелухина, Королева, Воронова, иштта кхычар а.

Бедалах пайда дика эцарца, маьхера продукци хьакъестаяра гIулакх тоадарца, хьаеча продукцега дIадодар чухнахьа даккхарца 198 эзар сом кходаьд.

Парте XXII съезда къахьегама толамашца накъа а баха, семилетка кхоалагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра кхы а хьинарегIа къахьегаргда мехкдаьтта чакхдоахараша.

А. ВАНДЮК,
Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода директор.

☆ ☆

Коммунистически парте кердача Программаи Уставеи проекташа дегаш гIоздаьхача болхлоша дош деннадар семилетка кхоалагIча шера итт бетта план парте съезд хьаеллача денга кхоачашъе. Из дош кхоачаш а даьд тха бригада. Укх бетта план 10-ча октябре кхоачаш а яь планал совгIа арахийцай 7 тонн хулаш йола шиъ электромеханически подъемник.

Дукха ха йоаццаш коммунистически къахьегама цIи яьккхай тха бригада. Укх тIеххьарча деношка къаьстта айденнад болхлой хьинар. Продукци дукхагIа арахецара санна лоархIам бу оаха цун дикал лакхъяра а.

М. МУСИЕНКО,
ГАРО завода сборочни цеха коммунистически къахьегама бригада бригадир.

☆ ☆

Тха коллективо лаьрхIадар итт бетта продукци арахецара план 17 октябре кхоачашъе, из дикеи тIехдикеи мара ара ца хеца, кхояьча продукцех 150 килограмм лоалаяь нахча яккха, оахош болх беш йола моттиг цIена лелае, коммунистически къахьегама коллектива сийлен цIи яккха.

Тахан сона чIоагIа дика хет сай новкъостий цIерах оахош тIаийца хинна декхараш кхоачашдаьд, аьнна ала. 11-ча октябре тха цехо кхоачашъяьй укх шера итт бетта план, планал совгIа арахийцай 4,3 тонн лоалаяь нахча. Белгалдаккха дезаш да укх тIеххьарча хана оаха арахеца нахча хьалха яьккхачул дуккха дикагIа йолга.

Дика болх бу са новкъосташа Лещенко Антонидас, Лукашева Ксеняс. ЧIоагIа да тхона юкъера доттагIал. ВIаши хьожилга, новкъостал делга чIоагIденна дIаэттад тхона юкъе.

Ши ди мара дисадац КПСС XXII-гIа съезд хьаелла. Тхоай низ, хьинар кходергдац оаха цу денга кхы а дикагIча толамашца накъа дахара.

Л. ЛЬЯНОВА,
головной шурий комбината лоалаяь нахча йоаккхача цеха аппаратчица.

☆ ☆

КПСС XXII-ча съезда яха майоаггIара накъа яха доккхий социалистически декхараш тIа а ийца, съезд хьаелла ди тIакхоачаш планал совгIа 300 эзар сома продукци арахеца лаьрхIадар Нохч-ГIалгIай АССР-а моттигерча промышленноста предприятей коллективаша. Цар шоай дош кхоачашдаьд, планал совгIа 346 эзар сома продукци а луш. Духхьал 9 бетта соахка цу хана хийца хинначул 16,1 процент дукхагIа арахийцай продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 2,2 процент тIехкхоачашъяьй. Продукцега дIадодар лохдаьд, планах лаьрхIа хинначул тIех 350 эзар сом кхо а деш.

Валовой продукци арахецара шера йоагIа план кхоачашъяьй Ачхой-Мартанеи Урус-Мартанеи райпромкомбинатий коллективаша, 11 бетта йоагIа план кхоачашъяьй рубиройдни завода болхлоша.

Съезда кийчо еча хана чухь моттигерча промышленноста предприятеша тайп-тайпара керда хIамаш арахеца йолаяьй. Еш латтача дахчан шолхех Iоакъаш еча заводе реактораш оттаяьй. Дахчан шолхех ю Iоакъаш вIашагIлотаеча эша кIув арахийцаб фенолах юхеюсача хIамаех.

Коммунистически къахьегама бригада цIи лелаеш 3 бригадеи коммунистически ударника цIи йолаш 26 сагива. Уж цIераш яха къовсам лоаттабу 17 бригадои 24 сагои.

Къаьстта дика болх беш я «Металлиста» завода нов. Месропова кулгалду коммунистически къахьегама бригада, № 1 йолча химзавода цIокий тоаеча цеха Махатмирзоева хьалхле лелаю бригада, Советски лесопункта пилорамщик, коммунистически къахьегама ударник Д. Азиев, литейно-механически завода электросварщик А. Самойлов, кхыбараш.

А. ВИСАИТОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР-а моттигерча промышленноста министр

Тха хьинар, говзал

☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆

Партеи советски халкъеи керттера экономически декхар латт шин итт шера чухь коммунизма материально-технически база йилларах.

(КПСС Программа проекта тIара).

Нохч-ГIалгIайчен маякаша дувц



ЦIаккха а дицлургдац сона се КПСС XXII съезда делегаталла харжа ди! Из тайпа ди сага вахаре дукха нийслац. Сай балха иззал мах баь лаьрхIача партена се хIанз Москве водаш цIаькха а дег тIара баркал ала безам ба са.

Укх шера аз кулгалдеча бригада 765 гектара тIа ялатийна лаьрхIа хьажкIаш хьалкхеяьй. ХIара гектара тIара йоал 70—80 центнер томараш тIехьа хьажкIаш. Лоацца аьлча, оахош тIайийца декхар сийленца кхоачашдаьд оаха.

Болхлой къахьегам аттача баккхара а керда дIайийнача культура — шекара свеклана гIулакх де болхлой мукъабалийтара а духьа оаха дерригa балхаш механизмашца даьд.

Са бригаде къаьстта дика болх барца белгалбаьннаб звеньевой Хасанов Iаддалрашид, хьажкIаш лелаераш Хамидов Туза, Яшуркаев Iиса, Чекуев Абубакир.

ХIанз чуийнна хьажкIаш чуэцаш йоал тха бригада. Уж кастта чуийца яргья.

А. КАГЕРМАНОВ,
«Красноармейский» совхоза коммунистически къахьегама бригада бригадир.



Сона дика хет тха звенос кхеяь хьажкIаш транспортера чухошац яхаш мельзаводера болхлой леткъе а, уж иштта дика хинна.

ХьажкIаш чуэца дIадоладелар тхо 26-ча сентябре — семилетка эзарлагIча дийнахьа. Цу хьалхарча дийнахьа а дог гIоздаьлар — чуийцача 0,5 гектара тIара 75 центнер томараш тIехь хьажкIаш яьхар. ГIад мишта болхац со а са новкъостий а, хIара гектара тIара 117 центнер фуалъяьха хьажкIаш йоахаш хилча!

Иштта хьийкъа хьажкIаш хьалкхеяьчул тIехьагIа уж сихагIа а ца йойташ а чуэцар хIанз керттера дар да.

Дика къахьегаш ба Белокиев Махьмад, Хамхоева Дугурхан, Шебилова Лиза. Цар хIаране денна 800 а кхы совгIа а килограмм хьажкIий йоах.

Съезд хьаелла ха тIакхоаччача укх деношка къаьстта чIоагIа хьинар совдаьккха къахьегаш я тха звено.

З. КУСИЕВА,
Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхоза звеньевая.

Советаши самодеятельни организацеши

ДIахо демократи дегIайоалаергйола, мехка гIулакхашта кулгалдара а боахамеи культураи дерригa дешаш къоастадара а къахьегамхой масса оагIорахьара юкъеозаргбола никъ белгалбаьб Советски Союза Коммунистически парте Программа проекта тIа.

Боахами культуреи дегIайоалаяра керттера дешаш кхоачашдеча метте самодеятельни общественни организацеш мелла боккха лоархIам болаш я ховргда тха районага хьежача.

200 совгIа тайп-тайпара самодеятельни организаци я районе 2000 совгIа член юкъе а волаш.

Районе нах бахаш мелйолча моттиге вIашагIъехка а болх беш а я добровольни дружинаш, новкъостий судаш, улицашкара комитеташ, квартальни уполномоченнеш, даьй-ноаной комитеташ, кхалнаьха советаш, пенсионерий советаш. Районерча санэпидстанце вIашагIъеллай медицински общественни совет. Райисполкоме вIашагIъеллай торговле общественни отдел.

Кулгалдара принципаш телха а ца еш, общественни организацеша новкъостал ду колхозашта, совхозашта, промышленни предприятешта, райисполкома отделашта партеи правительстваи соцамаш, Советийи цар исполкомийи решенеш кхоачаш мишта ю хьожаш тIахьожам лоаттабара.

Масала, юрташ хозъяра а наькъаш тоадара а дешаш леладеш йолча даим болх беча районни Совета комиссе ер шу долалуча ханна улицашкарча комитетий новкъосталца районни Совета сессе оттадир «Юрташ тоаеш хозъярах» дола дош, укх шера бIаьстан юхье боккха болх баьб юрташка гаьнаш йогIаш а санитарни цIено еш а. Индивидуальни секторгара юрта боахама продукташ кийчъяра юрта Совета новкъостал ду Петропавловская яхача станицерчеи Виноградное яхача юртарчеи квартальнеша.

Вай добровольни халкъа дружинашеи общественни судашеи доккхача деналца а шоашта болча пайданна доацаш а новкъостал ду вай вахар зенех, зуламех, дегазача а бIехача а гIулакхех цIендара. Болх дика бу Первомайски, Горячеисточненски, Правобережни юртий Советашкарча, № 2 йолча совхозерча, кхычахьарча халкъа дружинаша. Халкъа дружинай балха тIехь керттердар да бокъонаш ца телхаяйтилга, хьехама болх белга, «Аргунский» совхозерча, № 1 йолча совхозерча, 1-ча Мая цIерагIча колхозерча, «Горячеисточненский» совхозерча наха чIоагIа баркал оал цу моттигашкарча новкъостий судашта.

Мах баь варгвоацаш доккха новкъостал да Грозненски райсобеса пенсионерий советашеи пенсионни Iалашонна эша документаш хьалххагIе а кийчдеш йолча штате йоацача комиссешеи дер. Уж тайпа комиссеш вIашагIъехкай района йоккхийча предприятешка, масала, Ермоловски ДОК-е, Старо-Юртовски совхозе, Правобережни НПУ.

Укх шера Алхан-Калински юрта Совете вIашагIъеллача пенсионерий совето тохкам бир 150 пенсионера материально-бытовой хьалашта. Совето вIаштIехьдаьккхар цхьаболча пенсионерашта йоаго хIама ийтилга, квартираш тоаяйтар, 20 а 30 а сом ахча далийтар новкъостала.

Дика балха опыт йолаш я Петропавловски юкъерча школера Г. К. Карпцова кулгалдеш йола даьй-ноаной комитет. Даьй-ноаной комитето денна школенна новкъостал а ду, деша дагIача берий даьшца-ноаношца айхха бувзам а лоаттабу.

Укх тIеххьарча шерашка Грозненски районерча юрташка 30 совгIа кхалнаьха совет хержай. Цу советаша общественни балха юкъеэзай 500 совгIа болхлои цIен-нанеи.

Цар къовсам лоаттабу вахар унахцIена хилийтар духьа, дукха истий кхувлараштa духьал, цIен дезалашта юкъе машар бу цар, кхалнаха каьхат-мотт Iомабу, и. кх. дI.

Грозненски района партийнии советскии органаша шоай низаш тIадахийтад районе самодеятельни организацеш дукхагIа хилийтар духьа.

А. СУСЛЯКОВА,
Грозненски райисполкома секретарь.

ХЬИНАР СОВДОАХАШ

Грознерча кога гIирсий фабрике массаволча болхлочоа йовзаш я коммунистически къахьегама ударница, № 5 йолча модельно-заготовочни цеха заготовщица Амирханова Рая. Фабрике балха енача хана денз производственни план 120—140 процент кхоачашъеш хьайоагIа из. Дика болх барал совгIа чIоагIа новкъостал ду Амирхановас шийца балха боахкачарна.

КПСС XXII съезда сийна производственни нормаш 150 процент кхоачашъе, хьабеш бола болх брак йоацаш бе, цехерча болхлошта масса хана новкъостал де дош деннад заготовщица. Цул совгIа хIанз балха шоллагIа говзал (мотористка) Iомаеш я из. Уж декхараш кхоачашдара низи хьинари кхо ца деш къахьегаш я Амирханова.

Из да КПСС XXII-ча съезда сийна аз лу совгIат, йоах цо.

Т. УЖАХОВА.

Тоалуш латт город

Коммунистически къахьегама, вахара, культура город. Доккха маIан долаш дешаш да уж. Иштта шоай город хилийтара оарцагIбаьннаб хIанз Гудермесера къахьегамхой, беррига бахархой. Царех хIаране ше-ший балха участке чIоагIа къахьег из болам хьаллоацаш.

ХIара дийнахьа хозлуш, тоалуш латт Гудермес. Городера ерригаш а хIана яц аьнна улицаш асфальт йилла е юллаш я. ДукхагIа йолча улицашка тротуараш я. Дукха я цига сомий а эрий а гаьнаш. Керттерча улицай дIоаххала шинна а оагIорахьа нийсача мугIарех тайп-тайпара гаьнаш ягIа.

Укх тIеххьарча хана дикка дегIаенай город. ХIаьта хIанз хьалъеш дукха гIишлош а я цига. Хьалъеш латт медицински инструменташ арахецаргйола завод. Яь яьннай дийнахьи буси 30 тонн маьхк арахецаргйола завод, йоккха больница, столови, универмаг, нах баха цIенош, иштта кхыдараш.



СУРТА ТIА: Гудермесера нах чубаха керда цIенош хьалдаьчарех цхьа улица.

ЧIоагIа дог гIоздаларца дувц город дегIайоагIаш хиларах совнархозе чуйоагIача № 3 йолча СМУ прораба П. А. Веденяпина.

— Дукха гIишлош я укхаза хьалъеш латтараш — йоах цо. — Оаха а дикка дакъа лоац городе махулла дукхагIа гIишлош хьалъяра, хIанз оаха хьалду ткъаь йиъ йиъ квартира йола кхо цIа. Царех шиъ хьалдетта даьннад, хIаьта кхоалагIдар а укх гарггарча хана даргда.

Ала дезаш да гIишлошъераша дика къахьегилга. ХIара сменах йола нормаш тIеххоачашъю нн. Фролови Паращенкои керте латтача каменщикий бригадаша.

Шоай толамаш гIишлонхоша хетаду ломма хьаеллача парте XXII-ча съезда.

М. АХРИЕВ.

ИНТЕРВЬЮ

Массаза а хьалха

Грозненски центральни ремонтно-механически заводерча болхлоша чIоагIа раьза а хинна вай республике эггара хьалхарчарца хьаллаьцар ильичевций болам. Партийни съезда сийна ударни къахьегама вахте эттар коллектив.

Ши ди мара дисадац парте XXII съездо ший болх дIаболабе.

Мишта кхоачашдаьд завода коллективо ше тIайийца декхараш, малагIа совгIат да цу денга кийчдаьр?

Тха корреспонденто селхан уж хаттараш дир завода партийни организаце секретарага нов Никитинага.

— Шоана махарра, — йоах нов. Никитина, — тха болхлоша, инженераша лаьрхIадар съезд хьаеллача денга планал совнагIа 50 эзар сома маьха продукци арахеца, юртбоахама эша 23 машин хьае, 80 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое, мехкдаьтта, газови, химически промышленноста эша 11 тайпара керда техника арахеца, къахьегама овсарле 4 процент лакхъе, продукцега дIабода мах 2,5 процент чухнахьа баккха.

— Уж дерригa а декхараш хIанзале сийленца кхоачашдаьд завода коллективо, — аьлар нов. Никитина. Цул совгIа лийрхIачул дикка лакхъяьй къахьегама овсарле, планал совгIа дукхагIа арахийцай продукци.

Цхьабакъда, цхьаццайолча бригадаша, цехаша хIанзале а кхоачашъяьй семилетка кхоалагIча шера план. Масала, царех я нов. Калугина кулгалдеча № 3 йолча цеха участок.

Боккхача безамца дувц партийни организаце секретара завода дикагIболча болхлоех лаьца:

— 425 саг ва тха предприяте коммунистически къахьегама ударник яха цIи яккхара къовсам лоаттабеш. Царех 274 болхлочоах из цIи тиллай. Къаьстта дика болх барца белгалбаьннаб токарь И. Капинус, кузнец К. Горбачев. Цар хIаране балха нормаш 165—175 процентага кхаччалца кхоачашъю. Иштта хьинаре къахьегаш дукха итташ болхлой ба тха.

Къаьстта дувца безам ба са тхоай рационализаторех лаьца. Завода коллективо мел яьхача къахьегама коталонашта юкъе хьинарегIа дола дакъа лоац цар. Дукха ха йоацаш йоккха котало яьккхай тха рационализатораша.

Кхоачашдаьд укх шера тIайийца хинна социалистически декхараш. Рационализаторашеи изобретателашеи даьча балхаша торо хилийтар 10 эзар сом паччахьалкхен рузкъа кходе.

Сона хетаргахьа, ца хьоабеш бита йиш яц тха конструктораш а. Iалаьмате дукха пайда луш дола балхаш даьд цар а.

Лоацца аргда аз дукха ха йоацаш конструктораша чакхдаьккхача цхьан хIамах. Йоккхийча блокех 4 метр лакха йолча буровой оборудованена кIал лард елга вIаштIехьдаьккхад тха конструктораша. Къаьстта пайдане гIулакх да цу блокий дозал хьалха хинначарел 2-зза дайгагIа хилар.

Тха конструктораша мел даьр дувца велча-м дукха ха дIагIоргья вай, — йоах донов. Никитина. Аз лакхе доаладаьча цхьан масала а хьагойт царна дукха хIама карагIдаьннилга, хIаьта де лерхIаш-м кхы а дукхагIа, доккхагIа да.

Коммунизмага довлача хана общества вахаре тIатIа лакхлу нравственни гIулакхий лоархIам, шерлу моральни фактора сфера, царга хьежжа кIезиглу наха юкъера гIулакхаш административни хьисапе нийсдар. Коммунистически вахара керттера бокъонаш чIоагIъеши дегIайоалаеши йола гражданаша кхетамца шоаш увттаеча дисциплина еррига формаш хьаллоацаргья, могоргья парте.

(КПСС Программа проекта тIара).

Коммунистически города цIи яккхара тIехьа

КПСС XXII-гIча съезда еча кийчоно дерригача халкъа социалистически яхь йоаржаяьй. Денгара ди массаза доал дукхагIа хул коммунистически къахьегама коллективайи ударникийи сий дола цIи яккха яхь лоаттаю коллективаши къаьсткъаьста б... ...клойи.

Тха районеи городеи къахьегамхой а бахаб цу сийлахь-боккхача болама юкъе. Ер шу долалуш Луганске дIадоладаь, Гудермеса машиннаькъа домоуправлене бахархоша «Воай цIенах коммунистически хьисапе дахара цIа дергда вай». аьнна гIулакх хьаллаьцар, городской Совето хьал а лаьца, города ерригача кварталашка даьржар из. ХIанз коммунистически хьисапе дахара цIи яьккха да машиннаькъахой баха №№ 15 «а», 16 «а», 2 «а»; 7 «а» йола цIенош.

Дукха ха йоацаш яьча района коммунистически къахьегама ударникий слете хиннараша городе баха нах тIахьийхар Гудермес коммунистически яра!

Из гIулакх чIоаггIа мога а даь хьаллаьцар городе бахача наха. Из могадаьд къахьегамхой депутатий городской Совета йиълагIча сессеи района XVIII партийни конференцеи.

ЙиъылагIча сессе ший решене тIа яздаьд: «Гудермеса улицаш, паркаш, майдаш, сквераш, аллеяш, Iамарч, хий соцадаь моттигаш тоаелга городе бахача наьха де деза хIама лоархIалда, общественни гIулакхаш кхоачашдеш бу болх коммунистически общества саг кхетавара школа из хилар дага а лоаттаеш», аьнна.

ЙиъылагIча сессе решени бахача наха дIайовзийташ а из кхоачашъе городе баха нах оарцагIбоахаш а боккха болх бу городской Совета депутаташа.

Цу болама хьалхле лелаергйола штаб чIоагIъяьй городской Совета исполкомо, квартальни комитеташа Гудермесах коммунистически хьисапе дахара город е гIулакхаш оттадаьд. ВIаши юкъе социалистически яхь лувц городе бахача наха. Из болам чакхбаккха хIара предприяте, учреждене, организаце гIулакхаш де лаьрхIад. ХIаьта ерригача городо де деза гIулакхаш оттадаьд, хIара организаце, предприяте, учреждене уж кхоачашдеш лоацаргдола дакъа а къоастадеш. Масала, Локомотивни депос ше тIайийцача декхараш тIа йоах: «Эггара хьалха производства еррига цехаш, предприяте еррига территори культурни хьакъехьа тоае еза».

1961 шера 1 сентябрь тIакхоачаш города Лавицке цIерахча, Коммунистически, Красноармейски улицашка йолча хоржамий округашка культураи вахара гIулакхийи посташ оттаяьй. Цар чIоагIа болх бу город коммунистически хьисапе яра тIехь лаьцача яхьа баха нах юкъеозаш. Укх шеррехьа а ерригача территоре тIа гаьнаш йогIа а царна дика гIулакх де а лаьрхIад. ХIаьта 1962 шера 1 май тIакхоачаш машиннаькъахой территоре парке берий майда яь яккха соцам баьб.

Город тоаеш доккхий гIулакхаш де лаьрхIад № 12 йолча квартале бахача наха а. Шоай цIенош хьокхамерча порядках лоаттадергда, квартале кхы а гаьнаш йогIаргья, хадданза чIоагIа къовсам лоаттабергба тунеядцашца, спекулянташца, общественни порядок телхаерашца, йоах цар.

Из болам арабаьннача укх лоаццача хана цхьадола хIамаш даьд города къахьегамхоша. Городе йоккхагIчарех йолча Сталина цIерахча улицах асфальт йиллай, городе бахача наха а технически гIулакхашта а шортта хий хургдолаш водопровод юллаш латт. Къаьстта терко ю городе сомий гаьнаш йогIара. Из болх геттара дика бу хIанзехьа а коммунистически коллектива цIи яьккхача ша беча заводеи электростанцеи болхлоша. Сомий гаьнаш а йолаш паркаш яхкаьй цар.

Укх деношка автобусаш сецача моттигашка наха Iохувша гIандаш даьд, хIаьта касталашха павильонаш а ергья цу моттигашка.

Къаьстта терко еш къахьег промышленни объекташи нах чубаха цIеноши хьалдеча. Укх деношка даь йисте а даьха, дIаденнад нах чубаха доккха 3 цIа, кхы шиъ даь доалаш латт. Яь йистейоалаш латт дийнахь бус 30 тонн маькх ергйола завод. Хьалъеш латт 20 продавец болх беш хургвола универмаг, 920 моттиг йола школа, столови, республике эггара йоккхагIа ярех йола поликлиника, чIоагIа дика кийчъяь парикмахерски, кхыяраш а.

Городе болх беш я цIагIара 8 лекторий. Къаьстта дика болх беш я къаьнача коммунисташа пенсионераша нн. Пашиновске, Саенкос, Евченкос, кхычар а вIашагIтеха лектореш. Цу лекторешка хан-ханнахьа еш тайп-тайпарча темаех йола лекцеш, къаьстта теркам бу ворхI шера город дегIайоалаяра, город коммунистически хьисапе яра хьакъехьа лекцеш ешара.

И. САКУН,
Гудермеса горисполкома председатель.

Дукха да де гIулакхаш комсомольцашта а

Исторически документ — КПСС Программа проект — дувцача хана коммунистически къахьегама бригадийи ударникийи шоллагIа йола районни слет йир. Слета юкъе дакъа лоацаш хиннараша дийцар из дика болам дегIабоалабара дешаш.

Слето белгалдаьккхар, хьалхара слет хинначул тIехьагIа цу болама мугIараш шерденнеи чIоагIденнеи хилар, цхьайола цехаш, бригадаш, кхыметтел бIарчча предприятеш из сий дола цIи яккха яхь лаьца хилар.

Слет махилланге а ерригача комсомольски организацешка собранеш хилар, слета даь кхайкарал дийцар, хIара комсомольцо цу болама юкъе ший хила еза моттиг белгалъяьккхар.

ХIара комсомолец бахача наха юкъе уж бах-бахача беседаш е волавелар царна хьалхашка латтача декхарех лаьца. Предприятешка яхка йолаелар коммунистически къахьегама, вахара, культура дешай хьакъехьара комсомольски ячейкаш. Уж ячейкаш яхкай ОРС-е, горторге, СУ-2, тепловозни депо. ХIанз бахача наха юкъе чIоагIа кхетама болх бу цар шо-шоай кварталашка.

Городе бахача къахьегамхошта юкъера коммунистически гIулакхаш дегIадоаладе, царна дикагIа культурни гIулакх де доккхий балхаш ду городерча комсомольцаша: общественни хьисапе литературеи газеташи доаржадергдолаш 2 киоск хьайийлай. Из гIулакх дIадоладаьд тепловозни депои связа районотделенеи комсомольски комитеташа. Городе хьачувоагIача керттерча наькъашка хьалтоха кийчъяьй «Город коммунистически къахьегама вахара, культура цIи яккхара къовсам лоаттабеш я» яха аркаш.

ОРС-еи тепловозни депои комсомольцаша № 4 йолча столове укх деношка хьаделл мах беш сага хургвоацаш дола истолаш. Цар тIа хургда массадола тайпа мола шийла хиш, тайп-тайпара дола даа хIама, кондитерски хIамаш. АТХ комсомольцаша кхоана городе йолайолийтаргья кондуктор воаца автобус. «Комсомолец» яха кинотеатр контролераш а боацаш болх бергболаш хургда хIанз денз, цу гIулакха тIахьожам лоаттабергба комсомольцаша общественни хьисапе.

Доккха новкъостал ду цу кердача гIулакха тIехь пионераша. ХIара пионерски дружине пионерски патрулеш ба. Цу гIулакха хIара дийнахьа аравоал 30—40 саг. Пхьарсех зигаш а доахкаш, шок лекхаргаш а йолаш улицашка, паркашка, кхыча общественни моттигашка порядкага хьожаш хул уж.

Х. ГЕХАЕВ,
ВЛКСМ Гудермесски райкома секретарь.

Нохч-ГIалгIайчен маякаша дувц

Школа йистеяьккха яьнначул тIехьагIа ера со ферме балха. Юххьанца болх бе хала дар, болх бовзаш а бацар, цун опыт а яцар. ТIайийца декхараш кхоачашдар духьа республикерча хьайбаш леладерий шерра яьржача яхьа юкъе яхар со а. Хьалхарча деношка са балха темпаш лакха еце а, дика беркат даьлар аз хьегача къих.

Соца балха мел боахка новкъостий съезда сийна къахьегама вахте эттар. ХIара фуражни Iаттагара шура яккхара йола шера план съезд хьаелла ди тIакхачалехьа кхоачашъяр духьа къахьега йолаелар со а. Фуражни Iаттагара 2750 килограмм шура яккха план йолча аз декхар тIайийцар шера 3100 килограмм шура яккха. Из сай къахьегама толам съезда хетабе лаьрхIар аз.

Сайгара къахьегама совгIат Даьхенна лулга дар укх деношка сона дагалаьттар. Коммунизм хьалъяра гIулакха юкъе шоашкара дакъа лоацилга, шоай къахьегамца Даьхенна шортта юрта боахама продукташ Iалашъелга доций берригача советски наха дагалаттар.

ТIайийца декхараш кхоачашде чIоаггIа безам а уйла а йолаш аз къахьегарах са вIаштIехьдаьнн... план хIанзале а тIеххоачаш... ХIара фуражни Iаттагара аз ... кхай 2826 килограмм шура. Аз д... кхал ду сайгара партена къахьега... совгIат дала сай вIаштIехьдаларах.

М. ЦЕЛЬЕ,
Наурски района «Терский» совхоза доярка.

Дерригача советски халкъанна доккха цIей да ломма, 17-ча октябре, хьаелла парте XXII-гIа съезд. Дикача совгIаташца накъа дода из цунна. Аз а лу съезда сайгара совгIат. Айса лелаеча 200 гектарах хIаране тIара юкъера лаьрхIача 69 центнер фуалъяьхача хьажкIий йоаккх аз.

ХIанзале оаха чуийцай 140 гектара тIара хьажкIаш. Уж ца йойташи ханнахьеи чуэцара чIоагIа къахьег звено членаша. ККХ-3 яха 4 комбайн я са участке болх беш.

Парте XXII-ча съезда сийна айса лелаеча 200 гектарах хIаране тIара 60 центнерал кIезигагIа йоацаш фуалъяьха хьажкIаш яхара тIайийца хинна декхар тIеххоачашдаьд аз. Из да хьамсарча парте съезда аз луш дола совгIат.

Т. ДЖАМАЛАЕВ,
Шалинский района «Джалка» совхоза звеньевой-механизатор.

ХЬОНА ДА, ТХА ПАРТИ!

КЪАХЬЕГАРЦА ЧIОАГIЛУ ДОТТАГIАЛ

Йоккха а барт тайна а коллектив я «Красный молот» завода шоллагIча цеха коллектив. 450 гаргга болхло ва укхаза укх съезда хьалхарча деношка хьинаре къахьегаш, съезда сийна доккхий къахьегама толамаш а доахаш.

Цехо хьаеш йола изделеш вай мехка дIаахийта ца Iеш, доазол дехьа а дIаухийт.

Уж йоккха къахьегама коталонаш йоахаш я дуккхача къамех латта цеха коллектив.

«Шерра коммунизм СССР-е хьалъяр къамий гIулакхаш дегIадоаладеча дIахо а къамаш вIаши гаргадахарцеи цар йизза йола барт-цхьоагIо хиларцеи белгалйоалаш йола керда этап я. Коммунизма материально-технически база йилларо советски халкъаш кхы а айхагIа вIашагIтохарга вуг», — иштта яздаьд КПСС кердача Программа проекта тIа.

Цу дешаша хоадамболлаш белгалдаьккхад коммунизма материально - технически база хьаеш доахкача тайп-тайпарча вай мехкарча дуккхача къамий барт-цхьоагIо а доттагIал а тIехь-тIехьагIа чIоагIлург а дегIадоагIарг а хилар.

Къамашта юкъера доттагIал дегIадоаладеш а чIоагIдеш а дола гIулакх да цхьана къахьегар, вIаши новкъостал дар. «Красный молот» завода № 2 йолча цехе дукха ба тайп-тайпарча къамех бола болхлой. Цар цхьана къахьег, бах, салоI, общественни балхаш ду. Цехе гIорбаьнна цIи хеза ба токараш Кузьмин (эрсе), Мартыненко (украинец), Салгиреев (нохчо), Яндиев (гIалгIа), Мовлютова (татарка), иштта дуккха кхыбараш.

Дуккха ба цехе эрсий а кхыча къамий а болхлой новкъосталца балха говзалаш а Iомаяь, йоккхий къахьегама коталонаш йоахаш бола нохч-гIалгIай кагий нах. Цхьа шу гаргга ха я Цахигов Напа токара болх беш вола. Цхьаккха бутт дIабахабац цо балха план тIеххкхоачаш ца еш. Напий станока тIа болх беш ва эрсий зIамига саг Агапов Анатолий. Доккха доттагIал да цу шиннена юкъерадар. Анатоле Iомаваьв Напа токара болх бебе.

Деррига кIира мара дац Яндиев Саварбик токара болх бе волавенна. 210 процент кхоачашъяьй къонача токара кIира йола производственни план. Шишех вIаштIехьдаьннадац Саварбика из сий дола говзал Iомае а уж йоккха къахьегама коталона яха а. ЧIоагIа дег чу йижай Саварбика Фоменко Владимира цIи: из ва цунна говзал Iомаяьр, цIенача дег тIара доттагIчун гIулакх даьр. Цудухьа вIалла а хийрлургдац царна юкъера доттагIал, вошал.

Цехе хеза ца Iеш, ерригача заводе а дIахезай фрезеровщика нов. Гичаев Султана цIи. Массехказа хержав Султан ВЛКСМ цехкома секретаралла. Укх шера ваьв Султанах коммунистически къахьегама ударник. Цехерча кагирхошта чIоагIа дукха веза Султан. Цунна дика хов кагирхошта юкъера болх вIаштIехьбаккха. Цо а ВЛКСМ бюро членаша а дика оарцагIбоах цехера кагирхой производственни планаш кхоачашъяра. ВЛКСМ цехкома хьалхленца кагирхоша дакъа лоац завода спортзал хьалъеча, хьажкIаш а кхыйола юртбоахама культураш а чуэцача, художественни самодеятельносте.

Коммунистически къахьегама ударник яха цIи яккхар духьа къахьегаш ва Колоев Жарап. Цехе воагIача хана цхьаккха професси йоацаш вар из. ХIанз Жарап хонинговальщик (деталаш къоагаер) ва. Цул совгIа мехкдаьтта институте заочно деша а хайнав из. Уж сийлахьа гIулакхаш карагIдаьннад цунна коллективо новкъостал дарах.

Кхы а кхувла йиш яр цеха дуккхача къамех латтача болхлой доттагIалах дола масалаш.

Цар хьагойт коммунизма материально-технически база хьаяри къамашта юкъера доттагIал чIоагIдалари шоайла вIаши бувзам болаш хилар.

Хь. МАГОМЕДОВ.

Нохч-ГIалгIай республикерча мехкдаьттахошта юкъе цхьаккха саг коравоагIаргвац Николай Авраменко ца вовзаш. МагIалбике духхьашха мелови мехкдаьтта гучадаьккхад коммуниста Н. Авраменкос. Мехкдаьттахошта мара ховргдац цу коталон бокъонца бизза мах бе! Вай мехкдаьтта промышленность цIаккха ца хиннача тайпара дегIаяра керда торонаш гучаяьхар Николай Авраменкос даьча тохкамаша.

...Из дар 1958 шера. Цу шера кхоачашхилар Авраменкона дагалаьттар. МагIалбике бурув деттача цехе вIашагIъеллар мелови мехкдаьтта дий хьажа тохкамаш дара йола бригада.

1959 шера апрель бетта бригада бурув техача № 750 йолча скважино мехкдаьтта гучадаьккхар.

...Цу хана денз Николай Авраменкос кхы а шин скважина кIоарга бурув техад. Цар шинне а «Iаьржача дошо» кIедж техай!

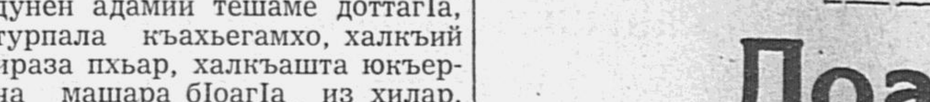
ХIанз Николайс кулгалду коммунистически къахьегама бригада 4-гIча № 805 йолча скважина бурув тохаш я. КПСС XXII съезда сийна ударни къахьегама вахте эттача цу бригадо цхьаькха а къахьегама толам баьккхаб, ханал дикка хьалха буровикаш кердача скважина бурув тохаш мела тIа кхаьчаб. Дукха ха йисаяц 4-гIа йолча скважино а кIедж тоха.

Шоай бригадир Николай Авраменко лоархIаш а цун чIоагIа сий деш а ба бригада членаш. Iымерза, барт тайна коллектив я из. Авраменко оамалца дац шийна ховр, довзар, ше дика Iомадаьр духхьал шийна дутилга. МоллагIча болхлочоа дика хьехархо коравоагIаргва Николай. ЦIенача дег тIара ду цо мел дер: болх, новкъостал, хьехам.

Тха фотокорреспондета Плиев Идриса е сурт доаккхача хана бригадир Николай Авраменко шоай балха гIулакха ваха скважине вацар. Бакъда, укх сурта тIа шоана гу цун бригада. Цар массане а говзало, хьинаро йоах уж керда къахьегама коталонаш, кхы а дукхагIа лу езача Даьхенна «Iаьржа дошув».

СУРТА ТIА: Н. Авраменко бригадера бурильщикаш.

М. ХАМХОЕВ.



АДАМИЙ ИРАЗ

Ши ди даьлча вай Даьхен столице Москве хьаелл Советски Союза Коммунистически парте XXII съезд, парте керда Программа, вай мехка коммунистически общество хьалъяра Программа ювцарг а чIоагIъерг а йола съезд. Парте толашагIа бола къонгаши мехкарийи вIашагIкхетарболча, хIанзза Москве хьалдаьча Кремлевски Доккхача театро шийна тIаувз укх деношка берригача советски наьха, дунен тIа мел долча прогрессивни адамий уйлаш.

Кхоачаш кхо шу а даьннадац вай парте XXI съезд хинна, ворхI шера план цо тIаийца.

Цхьабакъда, фордацара хи тIадамаш лархIа санна, хала да цу лоаццача юкъагIа советски халкъо, цун турпалча кулгаша мел даьр дувца. Денгара ди массаза доал низ бебаш, маьженаш чIоагIлуш, говзал совйоалаш, дунен халкъашта хьалхашка сий лакхлуш хьайоагIа вай хьамсара Даьхе.

Тахан вайна гучча тайпара, дика тоаенна сомий беш санна, тоаяь дIаоттайир Советски Саго вай Даьхе. Из деррига вIаштIехьдаьккхар низ, денал, хьаькъал дола Парти яр. Цудухьа ях аз:

Михо гIум хьеяьча,
Яьссача аренех
Беркатах тоаенна
Сомий беш Iа яьндаь
Еза хьо халкъашта,
Сий дола тха Парти.

Сийлахь-боккхача Октябро, В. И. Ленина вIашагIъеллача, кхеьча Коммунистически парте иразага, къахьегамга, нийсхонга, сердалонга шерра наIараш хьайийлар, Эрсий Мехка даьхача берригача халкъашта санна, нохчаштеи гIалгIаштеи а. Лаьттах, паргIатонах, дешарах, Iилмах, дунен ерригача хозаленех кхийра са къам. Из деррига а цунга кхачийтар, са къаман бIаргаш сийрдададьхар вай Парте камаьрша кулг дар. Цудухьа ях аз:

Бутув ша иллача
Адамий дегашкахь,
Мел хозар кхаъ болаш,
Доккха цIей Iа даьндаь
Еза хьо халкъашта,
Камаьрша са Парти.

ДагайоагIа сона вай юрта боахаме эггара тIех йола техника нух хинна ха, дагадоагIа кхашкарча балхашца наха Iийша Iазап. Нагахьа санна ший доалахьа из яле, гIийла говрг дIа а еже, сецца кхай тIа дIакхоачаргволаш, бийсан юккъе гIетте хьажкIаш чуэца водар ахархо. Асарах деттарах ийттIа човнаш хиннача кулгашца сабелгало яьлча денз боад боллалца баьхкача халла хьажкIий ворда а яьккхе цIа боагIар дезал. Шин-кхаь болхлочо кIира а кхы дукхагIа а ха йоаккхар дистан хьажкIий чуийца ца боалаш.

ДIанийсдел из хIанзарчунца. Кхо эзар совгIа трактор, царга хьежжа тайп-тайпара комбайнаш, кхыйола юрта боахама машинаш я республика кхашка балхаш деш. Уж чоалхане машинаш Iома а яь, царца балхаш деш дукха вайнаьха механизатораш ба.

Ачхой-Мартана района «Самашкинский» совхоза комбайнера Дадаев Iаддал-Iазе, ККХ-3 яхача комбайнаца ше цхьанне 14 гектара тIара хьажкIаш чуэц. Хьалхара ха хилча цхьан сага массехк бетта чуэццал хьажкIаш я уж!

Берригача Советски мехка новкъосталца, советски къахьегамхой барт тайнача дезалца цхьана, Iалаьмате боккха гIа боаккхаш коммунизмагахьа йода паччахьа хана боахама а культурана а эггара тIехьайиса хинна Нохч-ГIалгIайче а. Iалаьмате чIоагIа дегIаенай республика культура, промышленность, кхыметтел юрташка а тIехь хьахиннай керда промышленность. Цу промышленносте хьалкхувш латт вайнахах бола болхлой.

Кхалсаг! Вайнаьха кхалсаг! Массах ла дезаш яр хьо паччахьа хана! Паччахьа Iаьдала ницкъала Iоткъам, дына хоарцо, маьра Iазап, доацачун сагото — къамарге гIийла шод увтташ, массах ла дезар хьа, дукха лайна, ха йоацаш къаенна лоаман кхалсаг! Из беррига бала тIера баьккха гIозача новкъа хьо яьккхар вай Парти яр хьона, са еза йиша!

Кхычарна а санна, Коммунистически партеи Советски Iаьдалои вайнаьха кхалнаха бенна никъ ше мабарра нийса хьахьокх поэтесса Ахматова Раисай гIозача наькъо. Дешархо. Хьехархо. Культура министра заместитель. Нохч-ГIалгIай АССР писателий правлене председатель. КПСС XXII съезда делегат. Даькъала никъ ба!

Ший Коммунистически партега хьалхле а йолаш, советски халкъа карагIдаьнна сийлахьдоккхий гIулакхаш чот йоацаш дукха да. Цхьабакъда, цунна карагIдаьннача хIамашта юкъе эггара лоархIамегIа, маьхегIа дар советски наьха сакхетам лакхбалар да. ВорхI шера план кхоачашъяра лоаттабеча къовсаме тIа-тIа чIоагIлу советски наьха турпала маьженаш, лакхлу кхетам, цар балхаца тIа-тIа дукхагIа гучаювл коммунистически къахьегама, вахара белгалонаш.

ХIанз дерригача дуненна гуча да лаьттан букъ тIа эггара кхеташагIа, эггара денал долашагIа вар Советски Саг хилар, дунен адамий тешаме доттагIа, турпала къахьегамхо, халкъий ираза пхьар, халкъашта юкъерча машара бIоагIа из хилар. Эггара дезагIдар — советски халкъ ираза доахаделга а долаш, массанега цхьатарра ший йоакхо дIа а кхоачийташ, из саг иштта хьакхеваьр Советски Союза Коммунистически парти я. Дог гIоздаьннача дерригача советски халкъашца цхьана цудухьа ях аз тахан:

Iаламга дIакхоача
Маьлха йIовхал санна,
Массане дега тIа
Хьа йIовхал кхаьчандаь,
ЗIамгача тIадамех
Из боккха форд санна,
Адамий дагарчох
Хьа вахар латтандаь
Еза хьо халкъашта,
Хьамсара тха Парти.

Iалаьмате доккхий декхараш оттаду парте советски халкъа хьалхашка — укх гарггарча ткъаь шера коммунизма материально-технически база хьалъелга. Уж кхоачашхургда. Парте аьннар кхоачаш ца хулаш дисаь моттиг яц. «Парте аьннад — хаьда да из!» — да массанахьара хьахозар.

ДукхагIа ваха, овсарегIа болх бе, советски наьха гIулакхашка хьежжа дика, цар дег тIа дужаргдолаш произведенеш язъе, къахьегама турпалал ювца къаьстта чIоагIа догдоагIаш ха я ер. Цу уйланца яздаь «Къахьегама ираз» яха сай стихай сборник кийчдаь ваьннав со укх деношка.

КПСС керда Программа, из адамий ираза программа кхоачашъяра вайна машар эш. Цудухьа берригача вай мехко а къаьст-къаьста хIаране а даггара баркал йоах цIаккха кIорда ца деш вай Даьхе тIемах лораяра мел эшар деча КПСС Центральни Комитета а Никита Сергеевича Хрущева а.

Хоастам хилба адамашта ираз деннача Партена!

Хьамзат ОСМИЕВ,
писатель.

ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

1958-ча шера хинначул 1,5-зза дукхагIа铁 трактораш я 1961-ча шера республика колхозийи совхозийи кхашка балхаш деш.

* * *

Укх шера вай республике хьажкIаш чуэцаш керда ККХ-3 яха 152 комбайн я.

* * *

1958 шера хинначул 24 процент дукхагIа я сеялкаш, 49 процент — культиватораш, 79 процент — сенокосилкаш, 40 процент—жаткаш.

Цу хана денз 33 процент дегIаенай колхозийи совхозийи автомашинай парк.

* * *

1958 шера ехкачул укх шера вай республико паччахьалкхенга 12-зза дукхагIа шекара свеклаи 112 процент — баьца дааращи, 8,7-зза — коартолаш йохкаргья.

* * *

Укх тIеххьарча диъ шера 28,6 эзар бежан тIакхийттад хьайбай боахама, царца 8,7 эзар бетта етт а болаш.

* * *

1958 шера хинначул 123,4 эзар дукхагIа жа да республикерча боахамашка.

* * *

Нагахьа санна 1958 шера паччахьалкхенга 12852 тонн дулх дехкадале укх шера 19 000 тонн дохкаргда. 1958 шера ехкачул 1961 шера 17 798 тонн дукхагIа шура йохкаргья хьайбаш леладераша.

* * *

XXI съезд хинначул тIехьагIа 278 080 квадратни метр наха чуIе цIенош хьалдаьд вай республике.

Дог гIоздоаха итогаш

(съездагара съездага)

ЧIоагIа лакхлуш латт Нохч-ГIалгIайчен промышленность. Парте XXI съезд хинначул тIехьагIа хьайоагIача хана республика промышленни предприятей дуккха эзараш болча болхлойи инженерно-технически болхлойи коллектива доккхий толамаш даьхад промышленни мощносташ лакхъеши продукци дукхагIа арахецаши. ЦIаккха а ца яьча тайпара дукха хьалъяьй цу хана республике промышленни объекташ. Производственни гIишлош хьалъеча 177 миллион сом дIадахийтад (керда ахча), болх бе йолаялийтай дуккха йола промышленни предприятеши установкаши.

Мехкдаьтта заводашка болх бе йолаялийтай «Г-18» яха контактни коксоване установка. Дизельни доагор цIенду, газовой бензина стабилизаци ю, кислотах бензин цIенду установкаша. Грозненски нефтемаслозаводе низ бола парафинови цех, Грозненски химически заводе феноли ацетони йоаккха установкаш болх бе йолаялийтай. Яь йистейоалаш латт полиэтилен йоаккха установка, цун кертера агрегаташ болх бе йолалургья XXII съезд хьаеллача укх деношка.

Республике чIоагIа хьалъяьй гIишлой материалаш ю предприятеш: г. Грознера сборни бетона завод, аьшкабетона хIамаш ю завод, Колхозное яхача юртара аьшкабетона хIамаш ю завод.

Укх шера хьалъяьргья Колхознера цIенош деш йола комбинат. ХьатIадоагIача шера денз нах чубаха цIенош хьалдергда цу комбинате яьча йоккхача блокашцеи панелашцеи.

Грозне йиллай слюдяной фабрика, цун филиалаш я Новогрозненске, Ведана, Первомайске, Старопромысловски районашка. Цу предприятешка болх беш 2200 саг ва, керттерча даькъе кхалнах а болаш.

Дикка дегIаенай дахчан хIамаш ю промышленность а. Г. Грозне болх бе йолаеннай соттаяь мебель ю фабрика а, кхыйола предприятеш а. XXI съезд хиннача хана денз цул хьалхагIа хецаш хинначул шозза дукхагIа мебель арахец республике.

Автогаражни ремонтни, автотракторни, гаражни оборудоване заводаш, «Красный молот» заводера мехкдаьтта аппаратурни цех яхкарах, машинаш еш йола база шеръеннай.

Къаьстта дукха балхаш даьд кхачан предприятеш хьалъеш.

Кастта шекар де йолалургья Колхознера шекара завод.

Керда предприятеш хьал а еш промышленность дегIайоалае йиш хургьяцар республика энергетически база дегIа ца йоалайича. Шин съезда юкъерча хана Новогрозненски ТЭЦ-е болх бе болабалийтаб боккха низ бола ейи 50 эзар киловатт низ бола турбогенератори. Колхознерча шекара завода а кхыча предприятешта а тепловой энерги лургйолаш укх шера яь йистеяьккхай Шаьларча ТЭЦ-а хьалхара очередь, цига шиъ котлоагрегат болх бе йолаялийтай.

Цу вай йийцача, семилетка йолаеннача хана денз хьал а яь, болх бе йолаялийтача предприятеша а хьахьокх республика промышленность Iалаьмате чIоагIа дегIайоагIаш хилар.

Е. БРЫКСИН,
Нохч-ГIалгIай Госплана
председатель.

Нохч-ГIалгIайчен маякаша дувц

«Сунжанефта» мехкдаьтта управлене операторалла болх беш ва со. Тха коллектив цхьоагIо йолаш, барт тайна я, хIаьта къахьегама толамаш цунга хьежжа дика а да.

Дукха ха йоаццаш парте съезда сийленца накъа бахара духьа ильичевций болам хьал а лаьца къахьегама вахте эттар тха группа.

ЛаьрхIар кхоачашдар духьа тIагIертта къахьега доладелар тхо. Мамогга дикагIа къахьега, вIаши новкъостал де гIерташ вар тха группера хIаравар. ТIаийца декхараш кхоачашдар духьа лоаттабу къовсам массаза бувцаш а терко еш а да тхо.

Дог гIоздаьнна къахьегар, КПСС XXII-ча съезда сийна тIаийца декхараш кхоачашдар духьа низ ца кхобеш къахьегар бахьан долаш хIанз ханал дикка хьалха 72-гIа групповой автоматически установка кийчъяьй яьннай.

Тхона дика хет миллионаш болча советски наха хьийгача къина юкъе оаха лаьца дакъа а коммунизм хьалъяра гIулакха оаха Даьхенна луш дола совгIат а цунах хургхилар.

А. ПЕНЬКОВ,
оператор.

ХIара беттача Iаттагара шура яккхара оттаяь шера план парте съезд хьаелла ди тIакхачалехьа кхоачашъе аьнна дош деннадар аз.

Из кхоачашдара сай деррига хьинар оарцагIа а даьккха къахьега йолаелар со. Цхьа минут а ха йоаяцар аз зехьа, сай торонашкеи кхоачамашкеи масса оагIорахьара бокъонца хьажа а хьежа, аз пайда эцар шура дукхагIа яккхара йолча сай хIара торонах.

Айса дийнахьа баь болх лархIа а лоархIаш хьожар со сай балха хьокхамаш миштад, нагахьа санна болх тоалуш ца хилча, сай хьокхамаш лакхдергдола кхы тайпа наькъаш лохар аз.

Котало яьккхар — хIара Iаттагара планал итташ килограммаш совгIа шура.

А. АКБУЛАТОВА,
Урус-Мартана района «Горец»
совхоза доярка.

Надтеречни района «Надтеречный» яхача совхоза хьакхарч лелаеча ферме свинарка болх бу аз. Съезда дикача къахьегама совгIаташца накъа яхар духьа хIара нана-хьакхийна тIехьа 12 хурск кхее аьнна айса тIаийца хинна декхар аз тIеххкхоачашдир 21 хурск а кхеяь.

Уж толамаш даха вIаштIехьдаьлар са сайца балха болча кхалнаха, совхоза специалисташа новкъостал дар, дикагIа болча хьакхарч лелаерий болх хьаIомабар бахьан долаш. ДIахо йодача хана кхы а дикагIа къахьегаргда аз хьатIадоагIача шерара толамаш укх шерарчарел а толашагIа хилийтар духьа. Сий долаш гIулакх лоархI аз саго ший декхараш кхоачашдарах.

Ший декхар кхоачаш ца деш, ший толамаш сов ца доахаш вола къахьегамхо цхьаккха хила йиш яц тхона юкъе.

П. АЛАЕВА,
свинарка.

Лоаман колхозе

Ножай-Юрта района Орджоникидзе цIерах йола колхоз улл лакхача лоам-довкъашка. Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съезда сийна лаьцача социалистически яхьа юкъе а баха, колхоза боахама деррига доакъош дIахо а дегIадоаладе доккхий декхараш тIаийцадар колхозхоша.

— Укх шера бехктокхаме декхараш тIаийцад тха хьайбаш леладераша, — йоах колхоза председатела Хусихаджиев Дадас. — ДIадахача шерачул дулх 1,5-зза, шура 3-зза дукхагIа паччахьалкхенга дохка лаьрхIадар. КIезига къахьега дезанзар колхозхой уж декхараш кхоачашдеш. Хьайбай фермаш гIулакх довзача а опыт йолча а кадрашца чIоагIъе йийзар. Хьайбай ферма заведующелла оттавир цун гIулакх дика довзаши дезаши вола Хасаев Хасмахьмад. ХIаьта, иштта дикагIа бола болхлой къоастабир хьайбаш леладе а.

Ахканарча хана группаш яь къоаста а даь, доажадир доахан, детта доахан дикагIа доажадара къаьстта теркам тIа а бохийташ. Доахан дийнахьа а бус а доажадора. Цо йиш хилийтар доахангара шура дукхагIа яккха а уж дикагIа тоадалийта а.

Колхоза партийни организацеи правленеи хадданза йоакхо йора хьайбаш леладерий, уж мел эшача хIаманца Iалашбора, балхах мукъаболча хана цар культурни салоIаргдолаш цIе уголок йиллар. Хьайбаш леладерашта юкъе хадданза кхетама болх беш хилар агитатораш Албасов Саламсолта, Оздиев Iумарпаша, кхыбараш. Доярка́шта а хьайбаш леладерашта а юкъе шерра социалистически яхь йоаржайир. Ханханнахьа йора тIаийца декхараш кхоачашдара итогаш, уж ферма болхлошта юкъе ювцар, пенгазета тIа а хьокхамий Доска тIа а йоахар. Цу хIамаша доккха гIулакх дир.

Ханал хьалха, 1 август тIакхоачаш, колхозо кхоачашйир паччахьалкхенга шура йохкара план, соахка цу хана хинначул 3-зза дукхагIа шура ехкар, дулх дохкара план 140 процент кхоачашйир.

Дика къахьегама толамаш даьхад коммунисташ болча дояркаша Саралиева Белитас, Рыдуева Есатас. Шера цхьан Iаттагара 1700 килограмм шура яккха декхар долча метта цар яьккхай 1880 килограмм. Соахка цу хана яьккхачул хIара Iаттагара юкъера лаьрхIа 315 килограмм дукхагIа шура яьккхай колхозе. Дика болх бу хIара бежана дийнахь-бус 800—1000 грамм дулх тIакхетийташ доахана гIулакх деча Тарашев Альве, Ханалиев Саида, Оздиев Iумара, шийга леладе дIаденна 66 Iаса цхьаккха а ца долийташ хьалкхедаьча коммунистка Турлаева Буцус.

Дика вIаштIехьдаьккхад хьайбаша Iа доаккхилга а. Цхьан шераи ах шераи кхоачам болаш мошеи гIожеи доакъар кийчдаьд. ХIара Iатта юкъера лаьрхIа 30 тонн силос кийчъяьй. 150 Iаттаи 80 Iаьсаи лаьрхIа ши помещени яьй укх шера. ХIаьта хьайбай вож помещенеш а дика тоаяьй, хьайбаша Iа доаккхаргдолча моттигашта хьатIаэзад деррига доакъар.

Цу тайпара дика къахьегама толамаш даьха накъа болх парте съезда лоаман колхоза къахьегамхой.

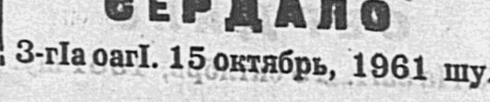
Тоалуш эргадаьннад лоамарой вахар а лоаман юрт а. Ильича сийрда лампаши радиои я колхозхой цIеношка. БIаьхий бах колхозхой. 583 бер деша дагIаш юкъерчеи бархI шереи дешара ши школа, культура ЦIа, клуб, ши библиотека, культура учрежденеш, связа отделени, участкови больница я юрта. ХIанз хьалъеш латт 320 моттиг йола кхы цхьаькха а школа.

Доккха хьинар а сакхетам а болча къонача коммуниста Хусихаджиев Дадас хьалхле лелаеча йоккха йоацача хана лоаман колхоз районе эггара дикагIа ярех цаI а хинна дIаэттай.

В. МАГОМГАЗИЕВ.
А. АБДУЛГАДЖИЕВ.

НИЗ БОЛЧА ПРОМЫШЛЕННОСТАЦА ЦХЬАНА, ТОАЛУШ БОАГIА МАССАЙОЛЧА ОАГIОРАХЬАРА ДЕГIАБЕНА, ЛАКХЕРА ПАЙДА ЛУШ БОЛА ЮРТА БОАХАМ ХЬАЛБАР КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЯРА ХИЛАНЗА ДАРГДОАЦА ХЬАЛ ДА. ПАРТЕ ВIАШАГIДОЛЛ ШОАЙЛА ЧIОАГIА ВIАШИ ДУВЗАДЕННА ДОЛА ШИ ДЕКХАР КХОАЧАШДЕ ТОРО ХУЛИЙТАРГЙОЛАШ ДОЛА ЮРТА БОАХАМА ПРОИЗВОДСТВЕННИ НИЗАШ ДЕГIАДОАГIИЛГА: А) БАХАЧА НАХА ШОРТТА ТIЕХДИКА КХАЧАН ПРОДУКТАШИ ПРОМЫШЛЕННОСТА БЕДАЛИ ХИЛИЙТАР, Б) ЙОАЛАШ-ЙОАЛАШ СОВЕТСКИ ЮРТАШ КОММУНИСТИЧЕСКИ ОБЩЕСТВЕННИ ГIУЛАКХАШКА ЯЛАРИ ЮРТАШТЕИ ГОРОДАШТЕИ ЮКЪЕРА БАШХАЛО КЕРТТЕРЧА ДАЬКЪЕ ДIАЯККХАРИ IАЛАШДАР.

(КПСС Программа проекта тIара)



РОЗА

ГАЛАЕВ Хьасан.

*
(ДУВЦАР)
*

Педагогически институт яьккхачул тIехьагIа, шийна чIоаггIа дийза а дийза, юртарча школе болх бе енаяр Роза.

Сакхетарг хилча гIоне ше яьккха ха городе яхаш яьккхаяр цо. Наг-нагахьа гучаяла гаргара нах болча юрташка а ихаяр из. Къаьстта дукхагIа хиннаяр Роза укх ше балха енача, ший наьна-йиша Аьсет яхача, юрта.

Хьехархой коллектива а, дешархошта а, юртарча наха а езаеннаяр Роза. «Ший сибат санна хоза да-кх цун гIулакхаш а къамаьл а»,— оалар цох хийлане.

Цкъа, хоза къаьга енача Iуйрийна школе балха хьайоагIар Роза. Тайжа дар йиIий болар, тIадувхар эзди дар. Маьлха зIанараша сийрда а йоахаш, бархат санна лепар гIолга пхаьнашка IотIаотташ болча цун керта кIажараш. Школен коа наIараште ер дIатIакхача иттех метр мара йоацаш Розийна юхе цIаьхха сецар тIехьашкахьара тIакхийна цIена мора «Волга». Юхасоцаелар Роза а. «Волга» чура сихха араваьлар тIадувхаш мора барзкъаш а, цIеча хромах яь иккаш а, фурашк а йолаш вола теннача дегIара зIамига саг.

— Марша йоагIийла хьо Роза,— аьлар цо, найц санна тIехкарах ши кулг а тесса дIа а этта, чIоаггIа церташ гучайоахаш, вела а къежа.— Тха юртахо хиннай ма йоахий хьох. — Даьллахь ма дика болх ба-кх хьо укхаза ена.

— Со укхаза яр-м сел боккха болх а бац,— жоп делар, лаьрххIа машина а соцаяь, хьаккхашта къамаьл деча зIамигача саго цецъяьккхача Розас, бIара а хьежа. — Укхаза-м со ялехьа а хIанз а ба къаьна а къона а говза хьехархой.

— Соахка Темарсолтарцига ловзарга хилча гIоне хIанз мара бIаргадайнадац-кх вай Роза,— хийцца къамаьл дора зIамигача саго, гой хьона аьлча санна, юкъ-юкъе «Волгагахьа» дIа а хьежаш. Со Мовсара Iаббас вац хьона цу бус, тхо тхьамадаш да яхаш, кура къамаьлаш а деш баьгIача кагийча нахал эсалагIа дуне дуаш вале, йоахар ший хьалах бIубеннача Iаббаса.

Iаббас вовзалехьа дIаяха карагI ца доалаш лаьттаяле а, вейзачул тIехьагIа-м къамаьл дукха дIаьхданзар Розас.

— Iа бехк ма баккхалахь, Iаббас, со дIаяхарах, урок йолаяла дукха ха йисаяц,— аьнна Iодика а йийца, школе дIачуяхар Роза.

Ше тIехкарах тайса кулгаш Iо ца доахаш цхьан юккъа йоIа тIехьахьежаш а лаьтта, доккха са а даьккха, шорттача боларах Волга тIа ваьлар Iаббас. Из раьза вацар, шийца дукха къамаьл деш ца а латташ, Роза дIаяхара. «Са гIулакх бокъонца дIадайзадале тамаш я-кх Розийна. — Ши-шийца уйлаш йора Iаббаса,— соахка совхоза столоверча буфета заведующи мара мича вар со, укх шера со совхоза тика заведующи ма вий.—Соахка сога тиша «Победа» мара мича яр, укх шера сога «Волга» ма йий... Мухарбик малав? Звеньевой мара вий из. ХьажкIаш хьалкхееш мара вий из...»

...Из яр Аьсета маьр веший Темарсолта виIий саг ена бийса. Цу бус яйзаяр Iаббаса Роза. Цу бус лаьцар Iаббаса Мухарбикаца хьагI а. Доккхача хьаьша цIагIа ловзар латтар. Тхьамада юххе вагIар Мухарбик. ЯлхлагIа вагIар Iаббас. ДукхагIа йолча хана, саго вала ца оалаш, ваггIачара кхосса а вале тоссар цо халхара го.

Ловзарга хьежаш лаьттача боккхийча исташа баха а аьнна Розеи Мухарбики халха баьхар гIулакх деш лаьттача зIамигача саго.

Хоза, шеро го а боаккхаш, тайжа, халхар дир Мухарбикеи Розаси. Цхьабакъда, Iаббас раьза вацар Мухарбик Розийца халха вахара. Геттара корта чубахар цун Мухарбика Розийца зоахалол дийцача. «Со хьал долаш хилча, са «Победа» а хилча, хIана дац-хьогI са хIама Мухарбикал тIех,— йоахар Iаббаса уйлаша. — Цун наькха тIа йоалла «ТIехдика хьажкIаш лелаер» яха значок еце хIама-м дац цо доккхал де йиш йолаш».

Иштта, Iаббаса кIезиг-дукха бохам а хулаш, чакхдаьлар Темарсолтарцига хинна ловзар...

Цхьа ди дIададацар Iаббас морача «Волгаца» школе юхе гIолла, е Розий фусама хьалхашка гIолла тIех ца воалаш. «Розийна гонахьа мора «Победа» лоаллаш ва-кх вай завмаг», яхаш дувцар юртарча наха.

Iаббасаца къамаьл даь массехк ди даьлча Мухарбика звено йолча ший агитатора болх бе яхар Роза. «Хьо ма чIоагIа хийраяьннай тхоцара, цхьа кIира ма дий хьо тхо долча ца йоагIа», — аьлар Мухарбика, моаршал хьаттачул тIехьагIа Розийна бIара а хьежа.

— ДIадахача кIирандийнахьа сай дешархоща кхыча отделене хьажкIаш чуэца яха хиннай со,— аьлар Розас бехказа ялара кеп а оттаяь.

Боккхача теркамца Розий беседага ладувгIаш баьгIача звеноцарча болхлошта юкъе маьлхаро хетар Мухарбик. Нах болча хIама ше дIа ца хоатте а Розас зувра Мухарбик.

Цхьабакъда, Розийна хацар Мухарбик тахан иштта маьлхара хилара бахьан.

Ше накъа яккха аьнна дIаволавеннача Мухарбикага хьаттар Розас: «Хьо хIанав, ва Мухарбик, тахан иштта безаме воацаш?»

— Ер шоллагIа ди да со кхала лазаьнна лела,— аьлар Мухарбика.

Роза тийшар Мухарбик маьлхара хилара бахьанах. Цхьабакъда, бахьан из дацар. Мухарбика чIоагIа новкъа дар Iаббас Розийна юхе гIолла «Волга» хехкаш лелар а юртарча наха из дувцаш хилар а. Экккхийта аьлар цо Розийга: «Хьо-м я безаме а дог гIоздаьнна а, къаьстта укх тIехьарча хана...»

— Цхьа къайлагIа нун доагIаш дош ма дий хьа из,— аьлар Розас безаме Мухарбика бIара а хьежа.

— Аз-м кхы хIама дага долаш яхацар из,— жоп делар Мухарбика. — Сона-м дика хет хьо дог гIоздаьнна хилча а, хьа хIама тоаделча а.

— Iаббасах-м хIама аргдац аз,— аьлар Розас, хIанз кхийтар со аьлча санна шортта корта а лостабаь,— цхьабакъда, «Волга» бIарга ца гуши цох хьегаши лийнна-м яц хьона со, Мухарбик. — Цу деша тIехь хьона моттар гаьна-м да хьона... Хьо-м, со хан-ханнахьа беседа е хьай звено йолча ягIац яхаш, партийнии комсомольскии организацей секретарашка латкъаш а хиннавар, аьлар ше къамаьл даь йоаллаш, ела а къежа Розас.

— Латкъаь валаре-м, Iа во лекцеш а еш, беседаш а ю, тхона из дIа а яьккхе кхы-кхы агитатор а яйта аьнна леткъа хургвар хьона, — жоп делар Мухарбика.

ШIаккха а дIакъастацар Мухарбиках Розех йола уйлаш. Къаьстта дукхагIа езаеннаяр цунна из шоай юрта балха енача хана денз. «Со итт класс яьккха мара мичав, уйлаш йора цо каст-каста ши-шийца. — Розас институт а яьккхай, хьехархо а я...» Мухарбика вIалла диц ца луш а чIоагIа дега ондо еш а дар Темарсолтарцига ловзар хиннача бус Iаббаса хаттара Розас денна жоп. «Фуд дунен тIа сага сий доаккхаш дола хIама» аьнна, хаттар даьдар Iаббаса Розийга, ший хьаькъалах «рузкъа хилар да» яхачох нийса жоп а хеташ, Розас кхы тайпа жоп деннадар цу хаттара. «Дунен тIа сага сий доаккхар къахьегар а ший кулгашца хозне хьаяр а да»,— аьннадар цо.

Дукккхача наха тIадилладар цо Розийца шийна зоахалол дувцилга а. Роза яьн-яьннача оагIорахьара хьахозар «Iаббас дика кIант а ва, хьалдолаш а ва» яха къамаьл. Розий дего хьатIалоацаш дацар из къамаьл. «Дика ва-кха иштта вале»,— аьле, дIайодар Роза. Мухарбик Розийца безам болаш хилар хетаргахьа кIеззигача наха мара ховш дацар. Цудухьа Розийца Iаббаса зоахалол дувцараша Мухарбик хьоавацар. Мухарбик ше а вацар ший дагар дар дIадоаржаде ловш. Цхьа воша мара кхоачарле йолаш саг а вацар цун. Бакъда, цун уйлашка диллача еррига совхоза коллектив-м яр цун гаргара.

Цхьан сарахьа лаьлла «Волгаца» Аьсетар коа чу вера Iаббас шийца Аьсета маьр-веший воI Къурейш а волаш. Хьакхашталла хьалхаваьккха воалаваь Къурейш Iаббаса тика чу маьх беш вар.

ЦIен тIара саг санна хьаккхашта цIагIа чу а ваьнна, къамаьл де волавелар Iаббас. Геттара безаме дегIертар из къамаьл, цIагIа шийна бIарга мел дайна фусам-даьй а лоалахой а бераш хьестар, Роза бIаргагора догдоахаш, гораша готъяьча говро санна, корта хьувзабора, «МагIарча цIагIа хьал чу довла шоашта»,— аьлар хьаьший баьхка раьза хиннача Аьсета. — Укх сахьате Роза а чуйоагIаргья».

Цу дешах чIоагIа гIадвахача Iаббаса, холах цIов боаккхаш санна мара ца хеташ, наькх тIарча кисара хьал а доахаш, туман каьхаташ дIакхувсар берашта. Шийна из гIулакх ца дезаш санна «ХIана леладу из ца эша гIулакх», аьнна шийга Аьсета аьлча, из-м юха а са тика чу хьачудоагIаргдолаш ахча дар», йоахар Iаббаса.

Роза чукхаьчача «хьаьшашта» кхерза котамаши фуаши кийчдаь даьннадар.

— Жихьай йиший йиIиг,— аьлар туман каьхаташа бIаргаш сийрдадаьхача Аьсета,— Iаббас а волаш хьаьший ба вайцига, моаршал а хаьтте, царна даа хIама хьалчахьолахь.

«Хьаьший» бахкарах дог гIоздаьнна яцар дийнахьа школе а хинна, цул тIехьагIа хьажкIаш чуэцача а хинна чуена Роза. ХIаьта а наьна йишийна бохам ца бе, дог ца хойташ, «хьаьшашта» гIулакх де йолаелар из...

Каст-каста хьалъайдеш пела а цахаддаш «кIанта» къамаьл а долаш аркъалвахха вагIар Iаббас. Пелинго дог курадаьккхача Iаббаса моттар ше санна дог делаш дунен тIа мелвар а ва. «Дика хет, Роза,—оалар юкъ-юкъе Iаббаса — хьо тахан, иштта безаме йолаш».

— Со волча тика тIа хьо ца йоагIе а со-м венав хьо йолча,— доладир къамаьл Iаббаса, — хьажкIий кхай тIа-м каст-каста махулий хьо, хьона цига фу хозденнад а хац сона-м.

— Тика тIара хIама эшаш болх хиннабац са,— аьлар Розас. — ХIама эца дезаш ца хилча сенна воагIаргва тика тIа а. — Кхай тIа яхарах а хьажкIаш чуэцаш боахкача болхлошца къамаьл дарах а сона чIоагIа сакъердам хул. Цкъаза саготалла хьажкIаш а йоах аз.

Цу къамаьла раьза воацаш, къамарга коартол эттача санна къургаш а деш, цIеча тIоарска фурашк керта тIа оагIора йоахар Iаббаса.

— Дуне мел латтача хана ираз долаш саг хургья хьох, хьо Iаббасага йоде,— листта зоахалол дувцар ший завмага санна дог тоаденнача Къурейша. — Дувхар хоза, даар мерза, лелар морача «Волга» тIа хургда хьа... хьо йоацача вахарах вахар хеташ а хьа гIулакха дIадохийтаргдоацача рузкъах рузкъа хеташ а вац ер...

Иштта да а да из аьлча санна, корта а лестабеш бага бизза йоахка куца теха дошо церташ къегаеш вела а къежаш, вагIар Къурейша завмаг.

— Из чIоагIа болх ба, сона дувца хеза а бIарга дайна а хIама дац из,— оалар Розас борд-бордах ела а луш.

Пелинг сов ме доал дог тоалуш багIача «хьаьшашта» моттар шоаш бувцача «дикача белха» раьза хинна Розийга елар дувл. Юхьа кIаьда а эздел долаш а йолча Розийна лацар ший наьна-йишийна бохам бе, «хьаьший дIабахар чIоаггIа дагахьа дезаш ше яле а.

Розий дагардар ховш воагIаш санна саг вера, Iаббасага райпотребсоюзера баьхка нах кхайк, аьнна.

— Райпотребсоюзера баьхка нах кхайк йоах цига,— аьлар цIаьхха тосса а венна Iаббаса,— уж-м даьра ба бехке хьаьший. — Iа бехк ма баккхалахь, Роза, тхо даханза далац. Тховсар санна безаме а вай дийцар диц ца луш а хьо хуле, дIахо дар-м хала дац...

Розий ала безам хиннабар «Фу дар из вай дийца дийде йиш йоаца хIама». Цхьабакъда, яхача ханеи «хьаьшашкарча» хьалеи уйлаяьчул тIехьагIа, ца де лаьрхIар цо из хаттар.

«Хьаьшашта» тIеххьа арабаьлар Розеи Аьсети. Роза уйчен тIара, кхы дIахо ца йоалаш, чуера. Аьсет «Волга» юххе кхаччалца дIа а яха, дикка гоаелар камаьршача «хьаьшашца».

— Къурейш! — аьлар Аьсета деча къамаьло кхы а дог тоадаьча Iаббаса.—ДIалел дIа багажника чура каьхата юкъе йоалла хIама Аьсетага. ЦаI хьонеи цаI Розийнеи, йоахар цо, шортта Аьсета лерге а ваха.

Безаме дар чуеначул тIехьагIа фусам-нанас даь къамаьл. «Ше зIамига волча хана денз иштта лелалуш хьавоагIа-кх из Iаббас,— доладир къамаьл совгIат лочкъадаь менге кIал Iо а дилла Iохайнача Аьсета. — Укх совхозе-м хац сона, республике а хургьяцар, ше дIаюгаш хилча, цунга гIоргйоацаш йоI. Са хьамсара, йиший йиIиг, аьлар Аьсета кхы къамаьл гаьна далалехьа, менге кIалхара хIамаш хьаара а эза, хой хьона, аз хьайна фу ийцад. Дукха ха яр хьона совгIат эца вIаштIехь ца доалаш со хьувза. Ер мора зип сайнеи ер панбархат хьонеи ийцад аз».

— Баркал хилда хьона, наьци, Iа сона совгIат эцарах,—аьлар совгIат мичара денад кхетадаьча Розас. — Сона дезац цу тайпара бос бола панбархат. — Шиннех а хьайна хьае мара езац хьона кочамаш.

Цул тIехьагIа диъ ди даьлча гуйре чуерзаяра хетаяь отделенерча болхлой юкъара собрани хилар. Из дар шоатта дийнахьа. Розийгара дIа мел иккха юртара дукхагIа бола активисташ а болхлой а бар собране. Роза паьраска дийнахьа саррахьа Мухарбика звено йолча а хинна городе ший даьй болча яхаяр.

«...Вайна массанена вовзаш а везаш а волча Мухарбика Лакхехьарча Совета Сийлен грамота а цун звенона 20 тума ахчан совгIат а хьожадаьд, КПСС съезда сийна тIаийца декхараш кхоачаш а деш, ханал хьалха хьажкIаш чуийца яхарах,— йоахар парторганизаце секретара Османа. — Цул совгIа, аьлар цо ше къамаьл даь воаллаш, цхьаькха керда хIама а да: кхоана кIирандийнахьа Мухарбика саг йоагIача хьоалчагIа ду... «Еррига клуб эккхийта санна деттар гулбеннараша тIоараш. ТIоараш соцашехь, цу хьакъехьа цхьа ши дош аз а аргдар аьнна, хьалгIеттар комсомольски организаце секретарь Руслан: «ВЛКСМ обкомо хьажкIаш чуэцача болхлошта юкъе дика политико-массови болх барах Сийлен грамота хьожаяьй къонача хьехархочоа — комсомолкана Розийна. Из совгIат Розийна дIа а луш, комсомольски Iаьдалах чакхдоаккхаргда вай Мухарбикеи Розийи цIей». Деттача тIоарашца дIахаьдар собрани.

Кхоачаш собрани ялалехьа дIакхийттадар Iаббасах собране дийцараш. ХIетта йистеяьннача ревизех нонагIо ахча а ийша вагIача Iаббаса хабар хьахезача бIаргашта боад техар, цул тIехьагIа менге тIа дIавежар.

— Ер фуд,— йоахар Iаббаса шишийца,— бIаргашца боад ма еттий сона-м. — Хьа-м даьра Iеттадергда йиший йиIига хьо воацчунга маьрел-м дергдац хьона яхаш, Аьсета диаь шозткъе итт тумеи ши отрези. Тулора чу вахача сага санна бIаргаш а къерзадеш, менге тIа ура а хайна цIогIа деттар Iаббаса...

Черноречерча химикий Двореце химикашца вIашагIкхийтта хилар Нохч-ГIалгIайчен писателаш.

СУРТА ТIА: писателаш книжкаш дешарашца.

Ю. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Нах Iехабар дут аз

«Сога, ткъаь кхоъ шу долча зIамигача сагага, «шейхал» денад, яхаш, харц хабараш даьржад укх тIеххьарча хана дынах тешаш болча наха юкъе. Республика кхыча районашкара а дукха нах ух со волча шо-шоай гIулакхашта соца дагабала. ТIехьабиса, баьде нах мара-м бац со волча ухараш.

МалагIча бахьанийца нийсделар со «низ кхоачаш» ва, сога «шейхал» денад, аьнна, цу тIехьабисача наха хеталулга?

Юххьера денз цIендаь дIадувцаргда аз шоана из. Со ваьв 1938-ча шера. Са даь Белхароев Махьмуда 7 бер дар. Шийна ховча тайпара тхона кхетам бала гIерташ вар тха да. 1947-ча шера хайра со Кустанайски областа, Затобольски района Владимировкерча юкъерча школе деша. Цига 9 класс йисте а яьккха, 10-ча классе дIачуваьлар со.

Цу ханна пехкех лазар кхийтар сона, туберкулез хилар. Кхо шу даьккхар аз сайна дарба дайташ. Лораша геттара дика дарба а деш, туберкулезни диспансере хилар со. Больнице уллаш яьккхача хана а цул тIехьагIа а со йовза ваьлар лазараштa дика дарба доалаш йола тайп-тайпара молхаш.

ХIанз цамогар доаллаш волча сагага фунехкдаь молха дика хила мегар хьона, оал аз. Цу аз хьийхача молхах дарба доалаш моттигаш нийсъеннай.

Масала, со вахавар Алхасте вахаш вола сай гаргара саг Евлоев Мовли волча. Цун йоI Лида цамогаш яр. Дувцача хабарах аз кхетадир цунна чен хилар. Биомицин яха молха могайир аз цунна. Кхоаналехьа ерзаргья хьо а аьлар аз цунга. Хила а хилар из аз мааллара. ШоллагIча дийнахьа юртарча наха дувца даьккхар из гIулакх.

ТIаккха лазача керта дарба дайта ера со волча Бокова Лиза. Стрептомицин яха молха Iа моле соцаргба хьа корта, аьлар аз цунга. Из а кхоачаш хилар.

Кхы а дукхагIа дувца даьлар хабараш. ТIаккха со волча вера Батыр яхаш цхьа саг (цун тайпан цIи дагаягIац сона). Из ког лазабаьнна вар. Цунна аз йодисти калий яха молхаш могайир. Иштта кхы а хиннай цу тайпара моттигаш.

Дукха нах ихаб со волча, дукккханешта молхаш а царна дарба хургда яхаш тайп-тайпара хIамаш а хьехаш уж Iехабеш гIулакхаш а леладаьд аз.

Иштта дIадаьржар сога «шейхал» кхаьчад яхаш дола хабараш. Из «шейхал» сайна хьатIаэца а кхы нах Iехабе а безам бац са.

М. БЕЛХАРОЕВ,
Алхасте, Сунженски район.

☆

Цу письмох гуш да мел харцахьара никъ ба Белхароева каралаьцар, мел доккха зулам да шийна цхьаккха ца ховшцехьа а дарбаш ду ше яхаш хIанз а дына боадонах кIалхара баланза болча наха цо дер. ХIана веннав Белхароев, 23 шу мара даланза вола зIамига саг, цу бIехача гIулакхех?

Ийс шера советски школе деша ваьгIав, ийс шера хьийхад цунна советски хьехархоша вахара дикагIа дола гIулакхаш, ийс шера Iомадаьд цо советски наьха иразера вахар. Баьбац цо хам шийга дешийтача школа, халача лазарах цамогаш хинначул тIехьагIа ше верзаваьча лорий.

Школе, цунна хьийхача хьехархоша, цунца дийшача дешархоша Iомаваьвац Белхароев нах Iехабе, лебе, наха доацар дувца, сийрда кхоане хьалъеш боахкача советски наха, дерригача прогрессивни адамашта хийра дола уж бIеха гIулакхаш каралаца, царех пайда эца. Уж гIулакхаш Iомадаьд Белхароева цунна гонахьарча дынах тешаш болча наха, царгара Iомавеннав из баьдеча наха доацар дувца, цIаккха а хила йиш йоацача хIамаех уж тешабе.

«Шейх» ваьннав! Алхасте хургдар ховш, моллагIча лазарах нах берзабеш саг ва! Мала тешаргва цу кIал кIийле йоацаш дувцача хабарех, алхха дына ислама хьехамаша кортош бIогорадаьха баьде нах ца тийшача? Дега новкъа долаш хала хет дунен тIа эггара хьалха социализм котъяьннача, хIара денна керда коталонаш йоахаш вай мехка сийрда кхоане — коммунизм, хьалъеш латтача хана вайна юкъе цу тайпара айпе нах нийслуш.

Хи бухе водар баьца мергIилг лаьца а кIалхара вала гIерт, оалаш долчча тайпара, дына ислама тIехьабараша обществанa духьал ца доаккхаш из дегIаяра новкъарле ергйола во гIулакх дитац. Цудухьа карайца «шейхал» да Белхароева дар а. Ше хIама ховш ва алийта гIерташ цо тайптайпара киловзалаш а увттадеш нах Iехабаь моттигаш дукха я.

Ше леладу гIулакхаш харцахьа хилар кхетадаьд, аьнна яздаьд Белхароева ший письмо. Цудухьа партийни комсомольски организацеш, Алхастера еррига общественность декхарийла я Белхароев цIенваь цу бIехача гIулакхашта кIалхара ваккхара новкъостал де.

Доазол дехьара

Дж. Кеннеде пресс-конференци

ВАШИНГТОН. 12 октябрь. (ТАСС). Ялх кIира юкъеденначул тIехьагIа селхан сарахьа укхаза хилар США президента Дж. Кеннеде аргIан йола пресс-конференци.

Прессаца президент вIашагIкхетара дикка дола дакъа дIадахар арахьарча политика дешашка.

Корреспонденташа президентага дуккха хаттараш дир СССР-а кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыко США паччахьалкхен секретараца Д. Раскаца хиннача переговорех, хIаьта иштта дукха ха йоацаш Кеннеди ше А. А. Громыкоца вIашагIкхийтта хинна хиларах лаьца.

Ше жоп луш президента Кеннеде аьлар, ВIашагIкхийттача Штаташа германски проблемаи берлински дешеи хьакъехьа Советски Союзаца переговораш яьяц, хIаьта уж яр позицеш вIаши йовза а хила йиш йолча барта никъ лаха а дагахьа яь беседаш. Кеннеде аьлар, ше А. А. Громыкоца вIашагIкхийтта хилар, цул тIехьагIа кхыча мехкашцарча гIулакхий советски министр Англе премьер-министраца Макмилланца вIашагIкхийтта хилар Малхбузен Берлина чу вахара хьакъехьа долча тайпа-тайпарча дешаех, мукъача города статуса, хIаьта иштта доазоний а кхыча дукккхача а дешаех йола Советски Союза позици йовза гIерташ.

Кеннеде аьлар, цу тайпара йола советско-американски переговораш Москве дIахо ергья США посола Л. Томпсона.

ДIахо президента аьлар, ВIашагIкхийттача Штаташа хIанз укх сахьата ший берригача союзникашца консультацеш ю цу дерригача дешай хьакъехьара Малхбузерча паччахьалкхений цхьана йола позици къоастае гIерташ. Из оалаш президента белгалдаьккхар, Малхбузен Германе правительство бокъонца йизза вIашагIйолларо малхбузерча союзникашка йиш хулийтаргья Берлина хьакъехьа дIахо йодача хана Малхбузен де дезачун никъ къоастабе, аьнна.

Кеннеде аьлар, геттара еш переговораш яле а, сона хетац берлински дош юххера йистедаккхара хьакъехьа вывод е йиш йолаш. Цунца президента йоахар ВIашагIкхийтта Штаташи цар союзникаши хьалха а санна Берлина дош маьршача наькъаца, переговорий наькъаца къоастаде гIерт.

Цунца цхьана Кеннеде юха а аьлар, ВIашагIкхийтта Штаташ Берлине низа духьал низ баккха лерхIаш я. Корреспонденташта Кеннеде Iойийшар укх тIеххьарча бетташка тIема кийчо яра хьакъехьа ВIашагIкхийттача Штаташа даьрий дикка йIаьха список.

Къаьстта аьлча, Кеннеде хоам бир укх шера январь бетта денз США правительствас мехка тIема бюджет ялх миллиард доллар совгIа лакхъяь хиларах, «Поларис» яхача ракеташца кийчдаь хи кIал лела кемаш 50 процент, гIоттаргйолча наькъашка 15 минота йолча хана тIема кийчча хургйола стратегически авиаце бомбардировщикаш 50 процент дукхагIа ергхиларах, хIаьта иштта ВIашагIкхийттача Штатий тIема низашта юкъе нах дукхагIа хулийташ даь дукхха гIулакхаш а дийцар. Кеннеде хоам бир укх кIирагIа президента военни советник волча инаралга Тейлорага ше Сайгоне гIо аьнна хиларах, цо Къулбехьен Вьетнама президентаца а цигарча американски официальни нахаца а цхьана Вьетнама правительства «ший лоIаме хилара шийна тIаэттача кхерама духьал отта» США-с дикагIа новкъостал дергдола наькъаш лохаргдолаш.

Цу деша хьакъехьа хьаштдолаш йолча тайп-тайпарча правительственни организацей викалий группа шийца а йолаш гIоргва инарал Тейлор.

Кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий боарамех йола вIашагIкхийттача Штаташцара переговораш хургья, нагахьа санна вIашагIкхетара инициатива ВIашагIкхийттача Штаташкара хьайоагIаргйолаш хуле, аьнна КНР-а кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Чэнь И яьча заявлене хьакъехьа шийна хетар ала аьнна Кеннедегара дийхар цхьан корреспондента.

Кеннеде боккъалдар аьлча тIаэцанзар из предложени. Президента аьлар, посолий боарамех Варшаве юкъ-юкъе вIашагIкхеташ КНР викалашца гIулакхаш хул хIанзехьа а ВIашагIкхийттача Штатий, хIаьта иштта Женеве йолча Лаоса хьакъехьарча Дунен халкъий конференце а уж моттигаш хул. Иштта вIашагIкхеташ хилар дIахо хьолга тIехьа къамаьл дир Кеннеде. Чэнь И заявлене хьакъехьа президента аьлар, США-ца «Китайски коммунисташ барта болаш бахаргхиларах» ВIашагIкхийттача Штаташта гучадаьнна цхьаккха хIама дац хIанз а.

Расиста даь къамаьл харцахьа лоархI Генеральни Ассамблея

НЬЮ-ЙОРК, 12 октябрь. ТАСС-а корреспондента В. Богачева хоам бу: Африкански халкъех дуккха тоамбоацараш дувцаш Къулбехьен-Африкански Республика кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Iуйрийнарча заседане даь къамаьл чIоагIа харцахьа хийтар Ассамблея дукхагIа болча делегаташта.

ЮАР-а кхыча мехкашцарча гIулакхий министра къамаьл ООН-а массадолча протокола юкъера дIадаккхара хьакъехьа Либере енна предложени ювцаш дIайолаелар Ассамблея дийнахьара заседани. Дийнахьарча заседане къамаьл даьча Нигере викало Вачукус Либере делегатагара дийхар цо ший предложени юхайоаккхилга. Нагахьа санна Къулбехьен Африка кхыча мехкашцарча гIулакхий министра яь заявлени протоколашта юкъера дIайоаккхе, аьлар цо, ВIашагIкхийттача Къамий Организаце йиш хургьяц из заявлени ювца.

ХьалхагIа ше енна хинна предложени юха а ийца, Либере цу ханна цхьаькха предложени лу ЮАР-а делегата даь къамаьл харцахьа лоархIаш оттаяьча резолюцена хIаране голосовани йойла, аьнна.

67 делегат раьза а волаш, цаI духьал а волаш (ЮАР), 20 делегат голосовани еча дакъа ца лоацаш а сеца, ЮАР-а кхыча мехкашцарча гIулакхий министра даь къамаьл харцахьа лоархIаш йола резолюци тIаэц Генеральни Ассамблея.

Цхьа маIан долаш да, США, Англе, Франце, кхыча колониальни державай делегаташ заседани йолча зале боллашехьа а, из санна долча шоай терко е езача деша хьакъехьа голосовани еча дакъа лаца ца дезаш цар лархIар.

Африканцех тоамбоацараш дувцаш даь къамаьл харцахьа лархIарах долча деша США-си цар цхьоагIонхошеи лаьца никъ Ассамблея делегаташтеи журналисташтеи юкъе сов айбаь бувца баккхарах ООН-ерча американски миссена керте латтача Стивенсона къаьстта заявлени кепа тохийта араяккха йийзар, голосовани еча ВIашагIкхийттача Штаташа дакъа ца лацара гIулакх «дош алара йола паргIато» хьаллацара уйланца бакъде а гIерташ.

США делегато яьча заявлене шек баьхар журналисташ, Ассамблея харцъяьр, ховш мадарра, ЮАР-а викала заседане къамаьл де йола бокъо а йоацаш, цо даь расистски къамаьл хиларах.

Американски эскараш Европе дахийтар

НЬЮ-ЙОРК, 12 октябрь. (ТАСС). ЮПИ яхача агентства корреспондента Вашингтонера беча хоамах, оборона министерства распоряжени еннай Фецарча тIема низашкареи лаьттанцарча эскарашкареи кхы а 10 эзар тIемахо Европе вахийта, аьнна.

Кердача контингента юкъе воагIа Форт-Мидерча (Мэриленд яха штат) 3-ча бронетанкови полкацара 2500 салтеи къаман гвардецара реактивни истребителий 8 эскадрилийи.

ХьалхагIа вахийтача 40 эзар салтечоа тIехьа тIайохийташ я керда контингент. Уж салтий Европе бахийта аьнна 9 сентябре денна приказ долаш а хIанз доазол дехьа дIаухийташ а ба.

Оборона министра Роберт Макнамара аьлар, керда контингент дIанийсъяра еш йола кийчо хIанззе дIа а йолаергья, бокъонца уж дIабохийтилга 1 ноябре а хургда, аьнна.

Реактивни истребителий керда эскараш Европе дIанийсдара хьакъехьа ше дувцаш, оборона министра Макнамара аьлар, цу гIулакхо дикка чIоагIбергба Европерча истребительни авиаце тактически низ.

Iарбий паччахьалкхенашка Сире правительства даь кхайкарал

ПАРИЖ, 12 октябрь. (ТАСС). Франс Пресс яхача агентства Дамаскера беча хоамах Сири яхача Iарбий республика премьер-министра Мамун Кузбаре селхан радио чу гIолла дерригача Iарбий мехкашка кхайкарал даьд Iарбий паччахьалкхений Федераци вIашагIйоллара уж тIахьехаш. Кхайкарал тIа йоах, Федерацена юкъе боагIача хIара мехка ший хинна законодательнии исполнительнии Iаьдал а ший суверенитет а хургья.

Федераци вIашагIйолла дага дехад, йоах кхайкарал тIа, шоай мукъах, дерригача Iарбий мехкий цхьатарра бокъо йолча а хIаране кортамукъалени конституцеи сий дара а ларда тIа Iарбий цхьоагIо кхоачашъяр духьа. Iарбий паччахьалкхений Федераце вIашагIйоллаpгья дерригача Iарбий мехкий цхьатарра делегаташ юкъебоагIаргболаш а керттера декхар экономически, тIема, культурни, арахьарча политика гIулакхашта юкъара политика увттаелга хургдолаш а йола Лакхехьара законодательни совет, йоах кхайкарал тIа.

ХIара Iарбий паччахьалкхен ший къаман эскар дисарал совгIа, Федераце вIашагIдоллаpгда ерригача Iарбий паччахьалкхений юкъара командовани а йолаш дола юкъара эскар. Цун декхар хургда «сийлахь-йоккха Iарбий даьхе лораелга, цу даьхен моллагIча даькъа духьал хьоаяь кхыча мехкий агресси юхатохилга, дIалийца, е бокъо йоацаш карадига лоаттаду, е хIанз а империализма Iазапа кIаллатташ дола мехкаш мукъадоахилга».

Федерацена юкъе яьхкача Iарбий паччахьалкхенаша, йоах кхайкарал тIа, шоашта декхар тIаэцаргда Iарбий вокх мехкий чурча гIулакхашта цхьанна тайпара юкъе гIертаргйоацаш.

Машарца дахареи, бакъахьарча нейтрализмаи, блокашта юкъе ца ахареи принципашка хьежжа хургья Федерацена юкъейоагIача паччахьалкхенний арахьара политика. Цар сий дергда дунен халкъашта юкъерча конвенцей, эггара хьалхарча аргIанна ВIашагIкхийттача Къамий Организаце Устава сий а деш.

СПОРТ.

КIалкхетаргах латара яхь

РСФСР гIолла зональни классически кIалкхетаргах латара личнокомандни хьалхле яккхара яхь дIайолаеннай 12 октябре Грознерча «Динамо» стадиона спортивни зале. Цу яхье дакъа лоацаш ба РСФСР 17 областашкара, АССР, краяшкара спортсменаш.

Яхь дIайолаеннача хьалхарча дийнахьа шоай дозала категорешка хьежжа кIалкхетаргах летача хьалхара разряд йолча Бегишевл (Нохч-ГIалгIайче) котваьлар Шаров (Воронежски область), Ражаповл (Нохч-ГIалгIайче) Ставрополера спортсмен Старченко, спорта мастера Байракова (Нохч-ГIалгIайче) Iотехар цхьоалагIа разряд йола Орловски спортсмен Онисимов, Липецкерча Болдыревл котваьлар Нохч-ГIалгIайчера спорта мастер Костров, бакъда хьалхара разряд йолча Герзалиевс Киринага (Липецк) ше эшавайтар. Иштта шоаш эшабайтар Юсуповеи Криволаповеи (Нохч-ГIалгIайче) а Баруаевгеи (Тамбов), Беликовгеи (Къилбаседа ХIирийче).

ШоллагIча дийнахьа къаьстта сакъердаме яр спортивни зале. 1961 шерарча дунен чемпиона, Сталинградерча спортсмена Зенина иттлагIча минутах мара маганзар Кабардино-Балкарера хьалхара разряд йола спортсмен Кодзоков эшаве, бакъда шоллагIча гонах атта кIалтехар цо Ничик (Калмыкски АССР). Костров (Нохч-ГIалгIайче) котваьлар спорта мастерал Бурнацевл (Къилбаседа ХIирийче), цул тIехьагIа Мусаевл а (Дагестан).

Селхан яхье хьалха бар Ростовереи, Къилбаседа ХIирийчереи, Сталинградереи спортсменаш.

Ред. зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре
Йоккха зал — **«Перевал»**.
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1 — **«Хьалхара тохкамаш»** (ши сери цхьана).
Долалу: 8.30, 11.50, 3.10, 6.40, 9.50.
ЗIамига зал № 2 — **«Безама фанфара»**.
Долалу: 1, 3, 5, 7, 9.
ЗIамига зал № 3 — **«Мексика сиглен кIал»**.
Долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.
16-ча октябре денз
«Халача сахьата»

Городе Грозне, Войкова цIерахча поселке, 1-ча Ленинградски переулках 11-ча цIагIа вахача гражданина Филипп Викторович **Филипова** суде деннад Орджоникидзевская яхача станице, Пионерски улицагIа, 66-ча цIагIа яхача Мария Николаевна **Филиповайцара** хьакъастарах дола дош.

Дош дувцаргда гор. Грозне, Октябрьски района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15, Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бежтоххама секретара—2-45-48, партийни вакареи, экономикаи, письмойи отделий—2-25-72; корректорске—2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул, Сталина, 15, Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03143 Заказ № 5550.